

Нова Думка

ISSN 0351-3181

БРОЈ
ЧИСЛО 229

ГОДИНА
ПОК LI

3/2022

ОТРИМАНИ СХОД О ВИТВОРЕНЮ РАМИКОВЕЙ КОНВЕНЦІЇ ЗА ЗАЩИТУ НАЦИОНАЛНИХ МЕНШИНОХ У ЗАГРЕБЕ

На поволанку Уряду за людски права и права националних меншинох, председателька Союзу Русинох Республики Горватскей, Дубравка Рашлянин, участвовала на сходу о Витвореню рамиковей конвенції за защиту националних меншинох, котри у організації Уряду за людски права и права националних меншинох, а у сотрудицтве зоз Совитодавним одбором Рамиковей конвенції Ради Европи за защиту националних меншинох отримана 23.

Совитодавни одбор Рамиковей конвенції

Учасніки конвенції

мая у Горватским соборе. На сходу були присутни представителе Совитодавного одбору Ради Европи, представителе Горватского собору и Влади Республики Горватскей, представителе Уставного суду Республики Горватскей, заступніки националних меншинох у Горватским соборе,

члени Совиту за национални меншини, медзи хторима були Звонко Костелник и Мария Семенюк Симеунович, потим представителе министерствох, академских здруженьох и фаховцох. Схадзка обезпечела платформу за диялог медзи Совитодавним одбором и Республику

Представителе политичней и культурней діялносци националних меншинох РГ

Горватску и дискусию о Пятым думаню Совитодавного одбору Ради Европи о Витвореню рамиковей конвенції за защиту националних мен-

шинох з боку Горватскей, а котру прилапел Одбор министрох Ради Европи на схадзке 23. фебруара 2022. року. **Звонко Костелник, проф.**

Делегация Союзу Русинох РГ и Украинскей заедници зоз председателку Совитодавного одбору

Председатель Совиту за национални меншини РГ, А. Толнауер

BROJ
ЧИСЛО 229GODINA
ПОК 2022.
LI**“NOVU DUMKU”**

Izdavač: Savez Rusina RH

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Facebook: Savez Rusina RH Vukovar

Za nakladnika: Dubravka Rašljanin

Uredništvo: Vukovar,

Vijeća Europe 93

Tel. / faks: 032 428–342

IBAN HR1623400091110057465

Tisak: Certis d.o.o., Cerna

Naklada: 600 primjeraka

“НОВУ ДУМКУ”

Видава: Союз Русиных РГ

<http://www.savezrusina.hr>

savezrusina@gmail.com

novadumka@gmail.com

Фейсбук: Savez Rusina RH Vukovar

За издавача: Дубравка Рашлянин

Редакција: Вуковар, Ради Европи 93

Тел. / факс: 032 428–342

ИБАН HR1623400091110057465

Друкуе: Цергис д.о.о., Церна

Тираж: 600 прикладніки

Tiskano–Друковане

6 / 2022

Сіјена

10

Купа

Цена

Куни

Рукписи се не враћају.
Објављени прилози се honorирају.Рукписи ше не враћаю.
Објавени прилоги ше гонорују.**DRUŠTVO I POLITIKA - ДРУЖТВО И ПОЛИТИКА**

Отримани сход о витвореню рамиковей конвенциј за заштиту националних меншинох у Загребе - Звонко Костелник	2
Отримани Дні општини Богдановци и Дзень бранітельох Богдановцох - Звонко Костелник	4
Приповеданє квіткових приповедкох националних меншинох и горватского народу - Агнетка Балатинац	6
Дзень националних меншинох Оссцо-бараньскей жупаниј - Агнетка Балатинац	7
Зоз шветочну академию означени Дзень Руснацох у Републики Горватскей - Звонко Костелник	11
19. дзень националних меншинох Вуковарско-сримскей жупаниј - Маріяна Джуджар	12

IZ RADA NAŠIH DRUŠTAVA - ЗОЗ РОБОТИ НАШИХ ДРУЖТВОХ

Преславени Дзень городу Вуковару - Любца Гаргај	5
Дні општини Томповци - Леся Мудри	5
По першираз и Дзень националних меншинох городу Осиску - Агнетка Балатинац	9
Валяне майского древа у Илоку - Леся Мудри	12
Пияткова програма 49. Петровского звона - Любца Гаргај	14
49. Петровски дзвон - Звонко Костелник	15
Медзинародна Подобова колония националних меншинох Горватского Приморья - Владимир Провчи	20

IZ NAŠIH MJESTA - З НАШИХ МЕСТОХ

Отримани 32. Фестивал новей рускей писні „Ружова заградка“ у Новим Садзе - Звонко Костелник	7
Тройніста промоция у Петровцох - Наталия Гнатко	21
11. Вечар мадарскей култури - Наталия Гнатко	21
Нащива на бицигли - Наталия Гнатко	22
Зоз дзеци кажди дзень приноши дацо нове - Любца Гаргај	24
Harmonijska struktura nekih rusinskih pjesama (2) - Ognjen Zdravković	26
Kako pomoći djetetu da se uspješno nosi s vršnjačkim zlostavljanjem? – I. dio - Helena Timko	27

O NAŠEM JEZIKU - О НАШИМ ЯЗЫКУ

Граматики руского языка (3) - Оксана Тимко Дітко	8
--	---

IZ DUHOVNOG ŽIVOTA - ЗОЗ ДУХОВНОГО ЖИВОТА

Блажена Ана (Ганка) Колесарова (1928 – 1944) - о. Владимир Седлак	12
Стретнуце вирних Славониј и Сриму зоз владиком Миланом Стипином у Вуковаре - Любца Гаргај	18

LITERARNA STRANICA - ЛИТЕРАТУРНИ БОК

Требало би же бисце - Агнетка Костелник Балатинац	19
Шерцо мойо, Наш швет - Владимир Провчи	19
Воєне дзединство - Панонска морнарка	20
Дзединска поезия - Андрея Магоч	23

GLAZBENA STRANICA - МУЗИЧНИ БОК

Harmonijska struktura nekih rusinskih pjesama - Ognjen Zdravković	26
---	----

POLJOPRIVREDA - ПОЛЬОДІЛСТВО

Моцни позни дижджи припрали жем у слунечніку и кукурици - Антун Гарди	28
---	----

STARE FOTOGRAFIJE - СТАРИ ФОТОГРАФИЈ

„Байкер“ svojого часу - Любца Гаргај	29
--------------------------------------	----

MODA - МОДА

Цо то висока мода, а цо конфекция - Давид Морган	30
--	----

RETROVCI KOJI NESTAJU - ПЕТРОВЦИ ХТОРИ НЕСТАВАЮ

Петровски Грабик и Грабичане (1.) - Томислав Рац	29
--	----

RECEPTI - РЕЦЕПТИ

Полнети бундавки - Маріяна Джуджар	31
Пита з вишнями - Маріяна Джуджар	31

SPORT - СПОРТ

NK Rusin prvak u ovoj sezoni - Hrvoje Zagorac	31
---	----

Насловни бок: Звонко Костелник — 49. Петровски дзвон**Остатні бок:** Звонко Костелник — Представніки политичного и культурного животу Русиных РГ зоз госцами зоз иножемства на тогорочним Дню Русиных РГ**UREDNIŠTVO:** Vera Pavlović (glavna i odgovorna urednica), Ahnetka Balatinac, Ljubica Harhaj, Manuela Dudaš, Lesya Mudri i Vladimir Prović
SAVJET UREDNIŠTVA: dr. sc. Oksana Timko Đitko (predsjednica), Marijana Džudžar, vl. Vladimir Sedlak
LEKTORI: Marija Vulić (rusinski jezik), Andreja Magoč (hrvatski jezik)

Tiskanje potpomaže Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Na zahtjev Saveza Rusina RH s Rješenjem Ministarstva informiranja Republike Hrvatske od 15. siječnja 1992. godine (ur. Br. 523-92-1), "Nova dumka" je upisana u evidenciji glasila pod brojem 1366

Prilozi autora potpisani imenom ne moraju odražavati mišljenje uredništva i izdavača.

РЕДАКЦИЈА: Вера Павлович (главна и одвичательна редакторка), Агнетка Балатинац, Мануела Дудаш, Любца Гаргај, Владимир Провчи, Леся Мудри
СОВИТ РЕДАКЦИЈИ: д.ф. н. Оксана Тимко Дітко (предсидателька), Маріяна Джуджар, о. Владимир Седлак
ЛЕКТОРЕ: Мария Вулич (руски язык), Андрея Магоч (горватски язык)

Друкованє помага Совет за национални меншини Републики Горватскей.

На вимаганє Союзу Русиных и Українцох Републики Горватскей з Ришеньом Министерства информованья Републики Горватскей од 15. януара 1992. року (УЧ. 523–92–1) „Нова думка“ уписана до евиденциј явних виданьох под числом 1366.

Авторизовани тексти не знача же то источносно и становиско редакциј лєбо видавача.

ОТРИМАНИ ДНІ ОПШТИНИ БОГДАНОВЦИ И ДЗЕНЬ БРАНІТЕЛЬНОХ БОГДАНОВЦОХ

Зоз Службу Богу у церкви св. Леополда Богдана Мандича у Богдановцох почали дні Општини Богдановци и Дзень бранітельох Богдановцох, а тирвали од 5. по 8. май. После Служби Божей на памятнік у центру валала положени венци и запалени швички за шицки жертви Отечественей войны.

Програма означованя предлужена зоз шветочну сходзку у Горватским доме у Богдановцох, а по одлуки Ради Општини Богдановци и Општини Поличник заключена Повеля приятельства. Повеля приятельства промовує важносц преширйованя и змощньованя медзисобних одношеньох, почитованя и доверия, сотрудніцтва на привред-

Часц руских танцох

ним, здравственим, воспитно-образовним, культурним и спортским подручу. Повелю приятельства подписали началнік Општини Богдановци,

пан Марко Барун и началнік Општини Поличник, пан Давор Лончар.

У культурней програми представело ше КУД „Яким Гар-

дзековал котри наступели на дню Општини и указали культурни скарб svojого народу. Собота, 7. мая, була резервована за вежбу Цивилней

Хлопска шпивацка група КУД Яким Гарди Петровци

Дружтво Руснак

Члени танечней секції КУД Яким Гарди зоз Петровцох

ди“ зоз Петровцох зоз Хлопска шпивацка групу и Ярослав Медешом як солистом на гитари. Програма означованя Општини предлужена ютредзень, 6. мая, зоз змаганьом у варену папригашу на котрим участвовали понад дзещец екипи зоз Општини и зоз Вуковару. У культурней програми наступели шлідуюци дружтва: Дружтво „Руснак“ зоз Петровцох, КУД „Селянска злога“ Богдановци и КУД „Яким Гарди“ Петровци. Началнік Општини Богдановци Марко Барун шицким по-

защити зоз огньогасцами ДОД Петровци, а вежбу виведли зоз школярами котри ше нашли залапени у огню, а на спортским стадиону у Петровцох одбавене фодбалерох счачатнікох медзи ФК Кроацка Богдановци и ФК Петровци. Внедзелю ше дружне предлужело у змаганю у лапаню риби на старей Вуки у Вуковаре, а закончело ше у ЛД Сокол у Богдановцох, на погудзенку за шицких змагательох.

Звонко Костелник, проф.

ПРЕСЛАВЕНИ ДЗЕНЬ ГОРОДУ ВУКОВАРУ

Остатні два роки пре пандемію вируса корона и пре предписани защитни епидемийни мири преслава Дня Городу Вуковару мала едноставнеше видане. Могло би ше повесц же ше того року шицко почало помали врацац на старе. Так, того року преслава почала уж 27. априла зоз концертом тамбуrowого Голден Стрингс Оркестру, а предлужело ше 29. априла зоз вельким концер-

том ГКМД „Дунай“. На сам Дзень Городу Вуковару, 3. мая, дзень уж по традиції почал рано з виводзеньом „На красним белавим Дунаю“ Йохана Штрауса преїг мобилного розгласа през городски улїци. Потим на Мемориялним теметове жертвох зоз Отечественей войны ушлїдзело даване чесци погинутим горватским бранїтельом, а у церкви св. Филипа и Якова одслужена

Члени Дружтва после наступу

Мишани хор у виводзеню руских народних шпиванкох

Служба Божа. Того року под назву „Младосц и радосц Вуковару“ до городу ше врацел Кветни корзо, у хторим участвовало коло 600 дзецох зоз вуковарских дзединских заградкох, вуковарских основних школах, Мажореткинї городу Вуковару и Городски плехови оркестер Вуковар. Под назву „Любим локальне“ на 19 годзин отримана музична програма културно-

уметніцких дружтвох Вуковару. У тей програми участвовало и КУД „Осиф Костелник“ Вуковар, хторе з тей нагоди одшпивало три руски шпиванки. Мишани хор под водзеньом Марії Закалок одшпивал „Зрее жито, зрее“, „Червена ружа тояка“ и „Вежні зайду и я зайду“. Водитель оркестра бул Звонимир Муса.

Лю. Гаргай

ДНІ ОПШТИНИ ТОМПОВЦИ

Општина Томповци спрам остатнього попису жительствова чишлі 1 125 жительох, а облапя 5 населеня: Берак, Бокшич, Миклошевци, Томповци и Чаковци. И попри невеликого числа жительох збуваю ше рижнородни події, а то доказуе и означоване Днѣох Општини Томповци. Тогорочни Дні Општини Томповци отримовали ше од 19. по 23. май и мали богату програму у котрей участвовали шицки здруженя зоз подручя Општини. Векшина активносцох ше одбувала у Берку, хтори бул преглашени за Валалску престолницу за 2022. рок. Дні Општини почали 19. мая у Берку зоз означованьом Дня бранїтельох Општини Томповци и зоз приятельским фодбалским змаганьом медзи екипами Општини и Станїци гранїчней полициї Товарнік. Дзень ОШ Чаковци уж ше традиційно отримуе у рамкох Днѣох Општини и визани

Руски народни танци

е за Дзень фамелиї (15. 5.), а того року є означени 20. мая у Будинку култури у Берку. У исти час у Чаковцох, у Будинку култури отримани турнир у шаху, а у Мадярским доме по першираз отримана „Фишияда“ у организациї домашнього КУД „Чаковци“. Всоботу, 21. мая, у Берку отримана промоция кнїжки „Драгица з Берку. Народна миротворка“ авторки Драгици Алекси. Потим у Томповцох, у организациї домашнього

КУД „Звонко Галович-Нона“, отримана манифестация „Томповски дні“. У центру валала на отвореной бини наступели Културни центр „Игрище“ зоз Жупанї, КУД „Тканица“ и КУД „Тамбурка“ з Винковцох, Хлопска шпивачка група „Бетярини“ з Дякова, КУД „Чаковци“ зоз Чаковцох и КУД „Яким Говля“ з Миклошевцох. Миклошевчане ше представели зоз дзединску и старшу танечну секцию, як и зоз Женску шпивачку групу.

Недзеля була знова резервована за дружене у Берку. Перше, у организациї пикадо клуба „Sport caffe Berak“, а у сотрудничестве з Општину, бул отримани турнир у пикаду на хторим ше змагали коло триец екипи. Попри представнікох месней власци, турнир нащивел и жупан вуковарско-сримски Дамир Деканич. Того вечара шицки присутни, як домашні так и вельочислени госци, могли уживац у тамбуrowим концерту. Розшпивану и розтанцовану публику попри домашніх „Сримцох“, забавляли и тамбуrowо состави „Алегро“, „Рингишпил“, „Славонци“, „Дерма“ и „Синове ровніни“. Означоване Днѣох Општини закончело ше пондзелок, 23. мая, зоз святочну Схадзку Општинскей ради котра ше отримовала у новообновеним и опременим Будинку култури у Бокшичу.

Леся Мудри

ПРИПОВЕДАЊЕ КВЕТНИХ ПРИПОВЕДКОХ НАЦИОНАЛНИХ МЕНШИНОХ И ГОРВАТСКОГО НАРОДУ

Глумец Гордан Мариянович приповеда кветни приповедки у парку краља Држислава у Осиеку

У рамикох проєкту „Фестивал квеца“, од 13. по 15. мај, шицки хтори нащивели Осиек як и його жителе, мали нагоду врациц ше до часох скорей корони кед май пирскал з манифестациями и збуванями на отвореним.

Того року туристична заедница и Город Осиек порихтали богату програму у хторей було и приповедане кветних приповедкох националних меншинох и горватского народу.

Приповедки предложени на горватски язык, у Парку краља Држислава, дзе ше отримовали шицки манифестацији Фестивала квеца, читал глумец Гордан Мариянович.

Агнетка Балатинац, як Представителька рускей националней меншини Осецко-бараньскей жупанији и член КУД Руснацох Осиек, за тоту нагоду написала едну писньочку о туліпану, бо задана тема було квеце, а пречитало уж спомнути глумец.

Шицки тексти мушели буц предложени на горватски язык, та вам у предлуженю на приложиме читану писньочку.

Окрем нашеј, були пречитани горватски, мадярски, македнски, немецки, словенски и сербски приповедки и писньочки, а попри професийней презентацији, як то

уж глумци знаю, интересантни були шминка и облечиво самого глумца, хторе сце годни опатрици на фотографии. А концом дня, кед уж глумец закончел зоз приповедками, кед ше шветла на фонтани запалели, а цмота почала обвивац парк при Школьки, шицки хторих обняли прекрасни приповедки, мали нагоду покоштовац и смачни кифлочки, а дзеци подоставали и лизальки.

Город Осиек ше намага каждого року, накеди хвиля дошлебодзи, порихтац богату програму на отвореним, у своїх паркох, побережю рики Драви, на городских площох, а до шицкого включиц и национални

меншини.

Того пиятку, 13. мая, окрем присуствованя приповеданю кветних приповедкох, дзеци ше могли випробовац у пендраню на древо, як и у балансованю на пантліки

за балансоване на 20 центиметри од жеми.

През три дні тирваня тей манифестацији могло ше найсц велі цікави змисти у хторих найвецей були уклучени дзеци, школяре штредних фахових школах, музични школи, и же бизме не забули дакого, спомнеме ише лем квецарох хтори прикрашели парк при Школьки, як го Осечане звичайно волаю, и направили винчани букети за ревию квеца.

Було ту ише и сликоване, фахови водзаче водзели по паркох, а нащивителе всоботу и внедзелю могли дацо з виложеного квеца и купиц.

Желена синергия, як представели организаторе шицки дні Фестивалу, намага ше у людзох зобудзиц позитивну енергию и свидомоц о околіску у хторим жиєме, а пестуюци любов гу природи, окреме при младших возрастох розвивац окремну чувствительност гу квецу, древом и рошліном у числених осецких паркох и самим городу хтори преглашени за найжеленши варош у Горватскеј, а тиж так и приближиц приповедки о квецу даедних з 22 националних меншинох, кельо их жиє у Осиеку. Нам була велька чещ же медзи поволанима була и наша, руска национална меншина.

Агнетка Балатинац

LALA

Bila jednom jedna lala
Iz Bačke nam došetala,
U Osijeku dom je našla
Baš u parku Držislava.

Tulipan su napisali
Da se stručno lala zove
I još kažu rod joj davni
Liljan bješe nježni, sjajni.

Jel s planina il' iz stepa
Naš tulipan korijen vuče
Nikom više važno nije
Dok nam sunce lale grije.

A kad večer tiha dođe
Naš tulipan snivat pođe,
Skupi cvijetak svoje stapke
I utone u sne slatke.

Ahnetka Balatinac
U Osijeku, 7. svibnja 2022.

Зоз роботи Представительки рускей националней меншини Осецко-бараньскей жупаниї

ДЗЕНЬ НАЦИОНАЛНИХ МЕНШИНОХ ОСЕЦКО-БАРАНЬСКЕЙ ЖУПАНИИ

Тогорочне означоване Дня националних меншинох, пре невиконани почечкоски коло кооптирования нових председателюх радох пре упокоєне скорейших, означене лем зоз Святочну схадзку Совиту за националних меншини ОБЖ, дзе ше бешедовало о гевтим цо Осецко-бараньска жупаниа добре зробела за меншини, а цо би ше могло злепшац.

По Одлуки Скупштине Осецко-бараньскей жупаниї од 26. априла 2018. року, остатня субота у мешацу маю одреджена за Дзень националних меншинох у ОБЖ.

– Сотрудництво з националними меншинами фундамент розвою Осецко-ба-

Владимир Хам, подпредседатель Совиту за националних меншини Републики Горватскей, наглашел же Република Горватска, а зоз тим и Осецко-бараньска жупаниа, та и город Осиек, маю вельку прихильносц гу националним меншином, а финансијно помагаю квалитетни програми, невязане за число припаднїкох националней меншини. Ту апострофовал Руснацох, та Балатинцова, понеже ше прешвечела же Совет за нм РГ справди того року видзелел значни средства за Руснацох, подзековала на указаним довирию проектом хтори нашо културни дружтва и Союз Русинох запровадзаю. Источашне замоддела же би ше потри-

Святочна схадзка Совиту за нм ОБЖ з нагоди Дня националних меншинох ОБЖ

Святочна схадзка Скупштине ОБЖ з нагоди Дня ОБЖ

раньскей жупаниї, але и Републики Горватскей, гуторел Йосип Милетич, председатель Совиту за нм ОБЖ и заступатель жупана Осецко-бараньскей жупаниї. Радомир Чваркович, заступатель жупана з квоти сербскей националней меншини наглашел добре сотрудничтво з меншинами и квалитетну потримовку, док

мовка числено меншим националним меншином оглядла и на други потреби, та поволала ОБЖ же би потримали сотрудничтва з Руснацами з других державох, як и помогли у кампанї пред виберанками же би виберанки були баржей препознати як явне збувае од винїмкової важносци за егзистоване, насампредз числено менших националних меншинох.

А лем два днї потим, точнейше 2. юния, Балатинцова присуствовала у ГНК, Святочней схадзки Скупштине ОБЖ з нагоди Дня Осецко-бараньскей жупаниї. На Святочней схадзки, медзи численима високима госцами, бешедовал и Председатель Влади Републики Горватскей, Андрей Пленкович.

Агнетка Балатинац

ОТРИМАНИ 32. ФЕСТИВАЛ НОВЕЙ РУСКЕЙ ПИСНИ „РУЖОВА ЗАГРАДКА“ У НОВИМ САДЗЕ

У Сербским народним театре, 8. мая, отримани 32. Фестивал новей рускей писни „Ружова заградка“ у организациї РТ Войводини. На конкурс представени штернац нови композициї, хтори провадзели два оркестри, Вельки народни и Вельки тамбурови оркестер РТВ, та так збогачели културну скарбнїцу руского народу хтори нешка ма коло 500 писни.

Учашнїки на тогорочней Ружовей заградки

„Ружову заградку“ отворел Йозеф Клем, заступатель генералного директора РТ Войводини. Фахови жири у составе Снежана Янюшевич Свич, Миролноб Янкович, Олена Пушкаш, Ясмїна Дюранин и Сенка Станкович вибрани побиднїка Фестивала. Першу награду жирия достал Йован М. Йованович, автор шпиванки „Душа“. Другопласована у истей категорїї була „Стара каптура“, Йовгена Надя. Треца награда жирия за шпиванку припадла Мироньови Сивчовому, за писню „Два карсцелї“. Спрам одлуки фахового жирия, найлепши текст тогорочного фестивала написала Нада Батакович зоз Миклошевцох за писню „Злага герлїчка“, а спрам оцени жирия и аранжман, бул заслужни Мирослав Пап. У найлепшей интерпретациї наступела Саня Дивлякович хтора одшпивала писню „Сцигнул час“. Награду за найлепшу писню по вибору публики достал Михайло Будински, автор писни „Поведз мила“. На фестивалу була присутна и делегация Союзу Русинох Републики Горватскей, Звонко Костелник и Таня Кренїцки, як и представителе Ради рускей националней меншини городу Вуковару.

Звонко Костелник

ГРАМАТИКИ РУСКОГО ЯЗЫКА (3)

Перша ґраматика руского языка

Першу ґраматику руского языка зложел Гавриїл Костельник. Обявена є 1923. року у Сримских Карловцох, так же ше нарок наповня сто роки од ей виходзєня.

То ґраматика котра поставела фундамент литературному языку Руснацох. Робота Г. Костельника була подїя од окремної значносци за формованє и дальши розвой култури и просвити у наших валалох. Зоз тоту подїю почина треца часц у процесу наставаня руского литературного языка, наставка период розвою стандартного языка.

Як зме на початку тей серії текстох гварели, кед бешєда, диялект, муши мац ґраматику, словнік и правопис же би постала стандартни язык, вєц Костельникова ґраматика перши крочай гу тому цилю, перша цєгла у будованю нормованого языка. Тот перши крочай направели зме пред сто роками, 1923. року.

О литературней творчосци на руским языку мож бешєдовац од 1904. року, кед Г. Костельник видал перши поетични твор „З мойого валала“. Медзитим, о литературним языку, о нормованім языку котри ше „розвил на основи народного языка, котри ґраматично правилни и чисти од цудзих елементох, котри розвивани и усовершо-

вани и котри ше хаснує у бешєди и у писме“ (Лингвистична енциклопедия, дефиниция нормованого языка, б. 663), мож бешєдовац лем од зявєня ґраматики бачваньско-рускей бешєди Гавриїла Костельника, котра увєдла и утвєрдзєла основи лексични, фонетични, ґраматични и словотворни норми.

Зявєню ґраматики, а вєдно з тим и стандардизації руского языка, як зме видзєли, предходзєли велї важни подїї. Аж и сам Г. Костельник обрацєл свою увагу на власни язык вєльо скорей як цо була видрукована ґраматика. Нужносц писац на власним языку зявєла ше при Костельникови ище под час гимназийских рокох. Виривок зоз писма котре Костельник писал 1904. року Гнатюкови зоз Загребу, дзе ходзєл до гимназии (правопис затримуєме оригинални, як вон теди писал, бо и правопис шведочи о тим кельо ґраматика була важна за наш язык): „Сам нєє знам, як то було, а я нараз влонї (кед зме учєли з гимназии поетику) добил дзєку за шпиваньом – и то цо ище нїхто на тото анї нєє подумал, по руски т.е на моїм мацеринским языку. И зашпивал я. З початку чєжко ишло, бо анї ґраматики, анї кнїшких на наричию нєєт, та сом ше нєє моґол помагац. Но о дас кельо тижнї було ми уж лєхко“ (Г. Костельник у писме Гнатюкови 23. 04. 1904. року).

Важно надпомнуц же Костельник у роздумованьох о прикметох и окремносцох языка, о способу як формуловац правила, не бул сам. Намагал ше совитовац и порадзиц зоз велїма важними лингвистами своего часу. Познате же писал В. Гнатюкови, алє и познатому русийскому лингвистови А. Шахматову описовал фонетични и ґраматични зявєня у своей бешєди, описовал фо-

нетични прєменки и радзєл ше як их дефиновац.

У увєдним слове у ґраматики Костельник прєширює круг задачох котри пред себе поставєл: „1. ґраматика диялекту, хтори так далеко од кнїжковой бешєди, як наша бачваньско-руска бешєда, муши буц ширше написана уж прето, же би ше моґло розпознац, дзе заправо спада тот диялект? Яки у ньому цудзи елементи? И одкаль вони походза? 2. По моеї думи тота ґраматика мушєла буц так написана, же би отвєрала драгу до кнїжкового руско-українского языка, як тиж до сербского чито горватского языка: а прето тота ґраматика муши и глїбше и ширше бешєду розпатрац“ (ґраматика, б. 3).

Костельникова ґраматика бачваньско-рускей бешєди ма 112 боки, состої ше зоз шейсцох часцох.

Перша часц, *О тисаню и вигваряню*, б. 7-25 облапя податки о рускей азбуки и гласох у руским языку, анализує ше тиж и дзєпоєдни фонетични закони, дзелєне слєвох на склади и наглашка.

Друга часц, *О значєню и творєню слєвох*, б. 26-43, облапя лексично-семантичну и словотворну анализу руского язичного материялу.

Треца часц, *Одмєнка слєвох*, б. 44-84 морфология шицких файтох прєменлївих слєвох, тє. мєновнїкох, прикметнїкох, заменовнїкох, числовнїкох, дїєслєвох (и дїєприкметнїкох).

У штвартєй часци ґраматики, *О слєвох прєз одмєнки*, б. 84-89, дати нєпрєменлїви файти слєвох – прислєвнїки, применовнїки, злучнїки, слєвка, а тиж так и викричнїки.

Пията часц пошвєцєна синтакси простого и зложєного вирєчєня, *Складня*, б. 90-96.

Остатня, шєста часц ґраматики – *Писовня*, б. 97-106, облапя кодекс правописних правилох.

У ґраматики дата церковна азбука, б. 107 и Титли, обо знаки за скрацєне слєвох, б. 108.

Бєз огляду на час котри прєшєл од виходзєня тей першєй ґраматики руского языка, а прєшло, як зме гварєли сто роки, вона остала актуална, вєкшина правилох котри у нєй нормовани, зачувани и по нєшка. Єй актуалносц найлєпше видно на даскєлїх уровнєох:

Бєз огляду же ше прєз сто роки, кельо прєшло од виходу ґраматики, ґраматични и инши норми руского литературного языка значно розвили и усовершєли, основи ґраматики практично остали неочкововани.

Морфологийни принцип руского правопису, бєз огляду же вон у ґраматики Костельника розробєни лєм у обших рисох, и нєшкайши правопис руского языка засновани на началох датих у ґраматики Гавриїла Костельника 1923. року.

Цалком оправдани вимоги Костельника котри ше одноша на пожичованє слєвох з других языкох: „Кєд єст свойо слєво нє шлєбодно брац цудзє“ (ґраматика, б. 9-10).

ґраматика барз драгоценна иноваторска робота у велїх поглядєх. Єй важносц у формованю лингвистичнєй терминологии. На материялу власного языка Костельник створєл сєцєй як 380 лингвистични термини. Вєлї з нїх застарєли и вєцєй ше нє хасную, алє вєлї и нєшка єдини термини котри мамє.

Оксана Тимко Дїтко

ПО ПЕРШИРАЗ И ДЗЕНЬ НАЦИОНАЛНИХ МЕНШИНОХ ГОРОДУ ОСИЄКУ

Гелена Тимко и Мирко Рибич при штанду Руснацох на означованю Дня национальных меншинох Городу Осиеку

У обчехованю наступа члени КУД Руснацох Осиек

Городска рада городу Осиеку, 24. фебруара 2020. року 9. май преглашела за Дзень национальных меншинох Городу Осиеку.

Пре епидемию вируса корона централна манифестация ше не отримовала, а того року, у организацији Городу, та радох и представителюх национальных меншинох хтори исную у Осиеку, организована велька преслава на централней городской площади.

Най надпомнеме же наша национална меншина не ма раду, та аж ані представителя у городу бо нет достаточне число вияшнетих Руснацох. Требало би буц найменей 100, а ми чишліме меней од 50. Тераз уж можебуц и меней, бо дзепоедни поумерали, а дзепоедни ше виселели до других державох.

Руснаци заш лем вжали учасц на означованю того дня бо маю Представительку у Осиецко-бараньскей жупанији и Културно-уметнице дружтво у Осиеку, та були поволани з боку городу Осиеку же би ше уключели до програми и викладаню на штанду.

На бини ше зявели представителе 11 национальных меншинох, а шицко провадзели еминентни госци, медзи котрима були: Ален Тахири, управитель Уряду за людски права и права национальных меншинох у Влади РГ, Й. Е. Милаим Фетаи, амбасадор Р.С. Македонии у РГ, та други визначни особи зоз политичного милеа, док з боку домашних шицких учашних и госцох привитал заменик городоначланика Осиеку, Влади-

мир Хам и член городской Ради Анто Дяпич.

Штанди на централней городской площади представляли ручни роботи, але и традицийни едла та присмачки хтори ше могло коштовац лебо купиц, а на бини наступели представники ромскей, немецкей, сербскей, словацкей, украинскей, ческей, македонскей, бошняцкей, малярскей, рускей (нашей) и жидовскей национальной меншини.

Руснацох представели члени КУД Руснацох Осиек з пснями „Явор, явор“ и „Ѓй, сущела личина“, та з инструменталом шпиванки „Ти, шугаю, шугаичку“. Фахови руководитель ансамбла, а источашне и председатель Дружтва Огнен Здравкович.

Треба зазначит же, гоч число шпивачох у шпивачкей групи з тей нагоди було менше як звичайно, оркестер бул на уровню лепших оркестрох хтори ше зявели на означованю Дня национальных меншинох Городу Осиеку. Фахови руководитель, Огнен Здравкович, мал коло себе ище седем членох.

Тогорочне означоване Дня национальных меншинох Городу Осиеку, як зме уж писали, започало на централней городской площади, а предлужене у просторе ткв. старей пекари, дзе ше пондзелок вечер отримало представяне дзепоедних меншинских авторских виданюх под назву „Бешеди з кнїжку“.

Агнетка Балатинац
Фото: А. Балатинац

Наступ КУД Руснацох Осиек на централней городской площади з нагоди означованя Дня национальных меншинох Городу Осиеку

Оркестер КУД Руснацох Осиек под руководзеньом Огнена Здравковича успишно дебитовал з инструменталним виводзеньом рускей шпиванки „Ти, шугаю, шугаичку“

ЗОЗ ШВЕТОЧНУ АКАДЕМИЮ ОЗНАЧЕНИ ДЗЕНЬ РУСНАЦОХ У РЕПУБЛИКИ ГОРВАТСКЕЙ

Зоз шветочну академию, 21. мая, у Горватским доме у Вуковаре преславени Дзень Руснацох у Републики Горватскей. После покладаня венцох погинутим бранітельом у Отечественей войны при крижу на уліву Вуки до Дунаю, програма ше предлужела у Горватским доме, а отворена вистава малюнокх Владимира Провчия „Руснаци ПГЖ“

Зоз привитним словом присутним ше обрацели Звонко Костелник, член Совету за национални меншини РГ и председатель Ради рускей национальной меншини Яким Ерделі.

Шветочна академия почала зоз гимну Републики Горватскей и шветочну писню Руснацох у Републики Горватскей, дата минута цихосци за погинутых бранітельох и цивилох у Отечественей войны, а потим водителе, Вера Павлович и Томислав Рац, як уводну часц програми прочитали кратки реферат о Руснацох.

Шветочну академию отворела председателька Союзу Русинох Републики Горватскей Дубравка Рашлянин, наглашуюци же Дзень Руснацох у

Делегация Русинох РГ опрез крижа на уліву Вуки до Дунаю у Вуковаре после покладаня венцох за погинутых и несталих бранітельох у Отечественей войны

Републики Горватскей барз значни. „Така мала национална заедніца як цо наша за тоті лем цо не 200 роки, кельо зме на тих просторох, витирвала очувац свою богату культуру, традицију, звичаї, язык и виру, а з тим и идентитет и мено Руснака. Щиро ше наздавам же ми Руснаци маме ише вельо енергии и дзеки предлужиц чувац и любиц свойо и почитовац цудзе“.

Привитни слова мали председатель ради Рускей национальной меншини ВСЖ Яким Ерделі, аниматор культуры и

член Совету за национални меншини Републики Горватскей Звонко Костелник, о. Владимир Седлак, висланік владики крижевского мон. Милана Стипича о. Олег Закалюк, заменік жупана Вуковарско-сримскей жупаниї Франьо Орешкович, прочалніца Уряду вуковарского городоначалніка Ивана Муйкич, председатель Координациї националних меншинох ВСЖ Светислав Микеревич, Представителька рускей национальной меншини Осецко-Бараньскей жупаниї Агнетка Балатинац, председатель Ради рускей национальной менши-

ни городу Вуковару Зденко Бурчак, паноец Владимир Магоц зоз Вуковару, делегация Национального Совету Руснацох зоз Сербии, як и госци спред культурного и дружтвеного живота.

По историйних податкох, перши Руснаци на подручье терашней Вуковарско-сримскей жупаниї пришли коло 1831. року, же би 1836. у Петровцох основали грекокатоліцку парохію. Дня 25. мая 1836. почало перше пописоване Руснацох и тот дзень вибрани за Дзень Руснацох у Републики Горватскей. У програми

З ліву на право Маріяна Джуджар, Яким Ерделі, Вера Павлович, Дубравка Рашлянин и Звонко Костелник

Отверане подобовой вистави Владимира Провчия

1. Марія Закалюк и тамбурови оркестер КУД Осиф Костелник Вуковар

Кристиан Миклош

участвовали вокални солисти и рецитаторе наших культурно-уметніцких дружтвoх. У провадзеном народном оркестру КУД-а „Осиф Костелник“ Вуковар, Марія Закалюк одшпивала пiсню „Панонска ровніно“, Томислав Кетелеш спред КУД-а „Яким Гарди“ Петровци пречитал авторски пiснi „Поручене“ и „Чловек и старосц“, КУД Руснацох Осиек представело ше зоз пiсню „Плiва хмарка“ котру на гитари одграл Огнен Здравкович, Звонимир Барна спред КУД-а „Осиф Костелник“ Вуковар пречитал авторску пiсню „Мой валал“, Любица Гаргай спред КУД-а „Осиф Костелник“ Вуковар пречитала пiсню „Хлiбороб“ автора Штефан Гудака. У про-

Огнен Здравкович, КУД Руснацох Осиек

вадзеном народном оркестра КУД-а „Осиф Костелник“ Вуковар Кристиан Миклош од-

Томислав Рац и Владимир Дудаш

шпивал пiсню „Пiсня Руснака“, Томислав Рац и Владимир Дудаш спред КУД-а „Яким Гарди“ Петровци пречитали виривок „З мойого валала“ автора Гавриiла Кос-

тельника и Михайло Голик спред КУД-а „Яким Гарди“ Петровци одшпивал пiсню „Ми не забудземе“.

Звонко Костелник

Томислав Кетелеш, Петровци

Звонимир Барна

Любица Гаргай

Михайло Голик

19. ДЗЕНЬ НАЦИОНАЛНИХ МЕНШИНОХ ВУКОВАРСКО-СРИМСКОЙ ЖУПАНИИ

Восботу, 7. мая, у Миклошевцо шветочно преславени 19. Дзень национальных меншинох Вуковарско-сримскей жупаниі. Организатор манифестациі Координация радох и представительох национальных меншинох Вуковарско-сримскей жупаниі, а того рочни домашні були Рада рускей национальней меншини нашей жупаниі и КУД „Яким Говля“ Миклошевци.

То була нагода же би ше представителе осем национальных меншинох презентовали през культурно-уметніцку програму, писні и танци характеристични за каждую нацио-

Руски традиційни їдла и лакотки

нальную меншину, а на штандох, хтори були поставени у центру Миклошевцох, своіо

традиційни гастрономски слани и сладки деликатеси, и ручни роботи.

После отвераня и обиходзена штандох, у просторийох Дома культуры отримана шветочна сходзка Координациі радох и представительох национальных меншинох Вуковарско-сримскей жупаниі, а после сходзки, на летней бини була культурно-уметніцка програма у хторей каждая национална меншина представела свою культуру и обичаі.

Спред Вуковарско-сримскей жупаниі, як покровителя манифестациі, на преслави Дня национальных меншинох були заменікове жупана Франьо Орешкович и Срдян Єремич.

Марияна Джуджар

Наймладши миклошевски танцоше „Говлячата“

Представніки национальных меншинох ВСЖ

ВАЛЯНЕ МАЙСКОГО ДРЕВА У ИЛОКУ

У организациі Матки словацкей, 29. мая, у Илоку отримана традиційна манифестация „Валяне майского древа“. Попри домашнього словацкого дружтва, на манифестациі наступели КУД „Юлие Бенешич“ з Илоку и КУД „Яким Говля“ з Миклошевцох.

Зоз словацким КУД „Людовит Штур“ з Илоку миклошевске КУД „Яким Говля“ ма красне дугорочне сотрудицтво. Словаци вше дзечне визени госци на руских манифестацийох, як

и нашо танечніки и шпиваче у Илоку. Тому вельо доприноши и зродносц наших языкох, шпиванкох и обичайох, а маялос еден з нїх. После програми шицки ше присутни позберали коло майского древа котре було закопане попри бини. Валяне древа було провадзене зоз писню и танцом, а кед було звалене, зоз друженьом и забаву, як тому и швени, предлужене по саму ноц.

Леся Мудри

Наступ миклошевского КУД Яким Говля у Илоку

бл. Ана Колесарова

Пред вецей як трома роками, 22. 3. 2019. року, гоcц петровскей парохиї бул мукачевски владика кир Милан Шашик. З тей нагоди вон обишол петровску церкву, етнографску збирку Руснацох, мемориалну хижу. У бешеди зме начали велї теми, але една му була при шерцу.

„Отче Владимире, спокуса асимілації вше и вшадзи иснує. Дакеди за ню виновати други, а дакеди ю сами свідомо и жадано витворюєме!“ гварел владика Милан и предлужел з прикладом теди новопреглашеней мученици Ани Колесаровой, хтора жила у Словацкей, лем 22 км од Ужгороду, географски ище вше на Закарпат'ю, але у историйних обставинах кед ше случовали вельки дружтвени премєнки. Сцели бизме ю упознац у нашей рубрики, зоз тим баржей же по родичох цага коренї и з нашого руского походзєня.

Святи образ бл. Ани Колесаровой

БЛАЖЕНА АНА (ГАНКА) КОЛЕСАРОВА (1928 - 1944)

Животопис

Ана Колесарова народзена 14. юлия 1928. року од оца Яна Колесара и Ани, родз. Кушніровей. Вони були з Високей над Угом, нешка дистрикт Михаловци. Покресцена була у сушєдним валале Павловцох над Угом, Кошицки дистрикт. Ганка, як ю дома волали, мала старшого брата Михала, а познейше и єдну младшу полушестру. Колесарово жили цихо и пожертвовно як параста од своєй роботи. Як дзєшецрочне дзивче остала без мацери и мушела превжац мацерово домашнї роботи у водзєно обисца. Так як и други дзєци у сушєдстве, и вона свой дзєнь препровадзовала у роботи, бависку, шпиванки и молитви.

У валале була грекокатолицка парохия и церква Рождества Пресвятей Богородици и Ана ведно зоз пайташками ишла на молебени и други служєня. Колесарово тиж кажди рок ишли на паломнїцтво до грекокатолицкого святилища Клокочов (подобне нашей Водици при Р. Керестуре).

Конец Другей шветовой войны – початок вельких бригох

Єй дзивоцку младосц залапела Друга шветова война. Року 1944. Восточни фронт прешол през Михаловски край, а зоз тим и през валал Високу над Угом. Людзе були у страху и скривали ше по пиньвицох. Патрели як вояки Червєней армії, понеже зоз декретом мали од закона шлєбодни руки, шмели робиц цо сцу. Могли краднуц и вимсциц ше над цивилним житєльством без пошлїдкох. Припити неконтроловано знали и забивац людзох пре гоч яку причину.

Гроб бл. Ани Колесаровой

Аново страданє – свідоцтво дзивоцкей чесносци

Так и того дня, 22. новембра 1944. року, єден вояк вошол до обисца Колесарових. Сушєдово и вони були зоз сушєдами скрити у пиньвици под кухню. Вояк вошол до хижи и нашол их. Понеже бул гладни, гледал дацо за поєсц. Ганча порихтала єдзєне и принесла му зоз пиньвици до кухнї.

Дзивчата ше под час войны скривало, але и облекало до чарних и старших шматох же би випатрали старше и не страдали од розбуйдошєних воякох. Але понеже Колесарово мали лем ю єдну, та вона послуговала, а вояк препознал же Ганча младе 16-рочне дзивче и накадзи му дала єсц, поцагнул ю за руку и пожадал ю мац за себе, як воєни трофей.

Вона легиня зоз словами крашне одбивала, але вояк ю увредзовал и понїжовал, пробовал виволац причину звати. Шицки були цихо бо ше бали же би их вояк могол побиц, окреме кед би хлопи скочели на ньго.

Кед видзел же зоз словами не ишло, вояк ю пробовал облюбиц зоз силу. Ганка ше витаргла и сцєкла му з рук, а вон теди вигварел слова котри чули и пейц други особи у пиньвици: „Або моя, або мер-

тва. Одпитай ше од оца!“ Сцигла лем повєсц: „Збогом апо! Исує, Марийо, Осифе“ и два метки, єден до твари, загашели єден млади живот и претаргли єй молитву, котру иншак модля умераюци пред своїм одходом.

Вояк пошол и нїгда не одвितовал за забойство. Дзивку перше насамо поховали оєц и брат, а о тидзєнь, кед войско пошло з валалу, поховали ю у труни на темєтов зоз священїком. Священїк до матрикули умартих написал: *Hostia purae castitatis* (жертва невиней чесносци).

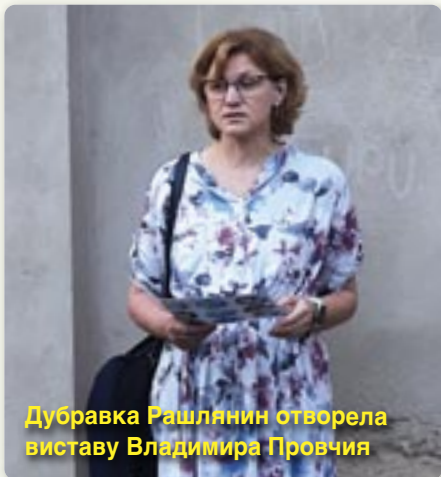
Прєглашованє за блажену

По єй шмерци, аж по 1990. рок, о Ани Колесаровой було забранєне явно бешєдовац, зберац ше явно при єй гробє, обнавляц го або го пробовац отвориц. По демократичних премєнкох, свідоцтва шведкох котри их зоз власним подписом потвєрдзєли вишли до явносци. Тото цо и ташки на конарох знали, тераз ше явно бешєдовало.

Поступок порушани 3. априла 2004. року, а докончени є 6. марта 2018. року, кед ю папа Франциско у Кошицох на стадиону „Локомотива“ у присуєстве 30 000 вирних прєглашел за блажєни приклад чесносци и мученицу Церкви.

о. Владимир Седлак

ПІЯТКОВА ПРОГРАМА 49. ПЕТРОВСКОГО ДЗВОНА

Дубравка Рашлянин отворела виставу Владимира Провчия

Томислав Кетелеш, Томислав Мишир, Любица Гаргай, Вера Павлович, Агнетка Костелник Балатинац и Звонимир Барна

У організації Союзу Русинох Републики Горватскей Вуковар и КУД „Яким Гарди“ Петровци, 10. и 11. юния отримана 49. манифестация култури Руснацох Републики Горватскей „Петровски дзвон 2022“, а под покровительством Совету за национални меншини Републики Горватскей и зоз финансйну потримовку Општини Богдановци. Тогорочни Петровски дзвон отримани з нагоди 100-рочніци културней діялносци у Миклошевцох и 10-рочніци од шмерци Владимира Костелника.

Пияток, 10. юния, отримана програма першого дня тогорочного 49. Петровского дзвона. Почало ше зоз виставу малюнокх з мотивами квеца и кораблюх, хтора тиж так була виставена и у Городским доме у Вуковаре под час отримованя Дня Руснацох Републики Горватскей. Зоз тоту виставу на тогорочним Петровским дзвону були присутни и челни Дружтва „Рушняк“ зоз Приморско-горанскей жупанії. Вистава була на отвореним, опрез петровского Дома култури, цо ше и прешлих рокох

указало як барз добре бо ю можу видзиц шицки людзе хтори тамаль преходза. После вистави прешло ше нука до Дому култури дзе отримани презентації кніжкох и литературно-музични вечар. Представени три кніжки: „50 роки КУД »Осиф Костелник« Вуковар“, монографія авторки Любици Гаргай, „Дотхнуце шерца“, збирка поезий Владимира Провчия и „Думки з Дунаю“, літопис групи авторох. О кніжкох бешедовала Вера Павлович, главна и одвичательна редакторка шицких виданьох при Союзу. У програми участвовали и нашо руски писателе з Републики Горватскей хтори читали своєю твори. З тей нагоди то були Агнетка Костелник Балатинац, Томислав Мишир, Звонимир Барна, Томислав Кетелеш и Любица Гаргай.

Як госци наступели члени Руского културного цетра зоз Нового Саду и дали барз удачни концерт. Патраче того вечара могли видзиц ветеранску групу танечнікох хтори од-

тацовали три танци у хореографії Миломира Шайтоша, а на гармониках их провадзел Давор Сабо. Вецей шпиванки одшпивал хор „Гармония“, диригентка Сузана Глос Маркович, а на гармониках их провадзел Иван Лікар. Петровскей публики представели ше Хлопска шпивачка група и Женска шпивачка група „Версе“ под руководзеньом Борута Павлича. Зашпивала и соло шпивачка Ана Римар Симунович и дует Йоаким Гаргаї и Михайло Колесар.

Вечера за учашнікох и госцох була у Дружтвеним доме „Соколана“, дзе ше по вечери предлужело зоз шпиванку и танцом у едней приємней атмосфери.

Лю. Гаргай

Ана Римар Симунович

Хлопска шпивачка група РКЦ

Танечна група ветеранох РКЦ

Хор «Гармония»

ЦЕНТРАЛНА МАНИФЕСТАЦИЈА РУСНАЦОХ РГ „49. ПЕТРОВСКИ ДЗВОН“ ОТРИМАНА У ДОМЕ КУЛТУРИ И АМФИТЕАТРЕ

Централна манифестација Руснацох Републики Горватскеј „Петровски дзвон“ отримана 10. и 11. јунија у природним окружю амфитеатра у Петровцох, а дожила свой 49. родзени дзень. З нагоди 100. рочніци културней дјялносци у Миклошевцох и 10. рочніци од шмерци Владимира Костелника, тогорочни Петровски дзвон отримни у организацији Союзу Русиных РГ и КУД „Яким Гарди“ Петровци, а под покровительством Совету за национални меншини РГ, пана Александра Толнауера и сопокровительством Вуковарско-сримскеј жупаниј и Општини Богдановци.

Смотра музичней и културней творчосци Руснацох Републики Горватскеј почала 11. јунија на грекокатолицким теметове зоз покладаньом венцох на памятник шицким погинутим и страдалим у Отечественей войны, а вец ше преселела до прекрасного амфитеатру.

После интерпретованя гимни Републики Горватскеј и шветочней писни Руснацох, и привитних словох председательки Союзу Русиных Републики Горватскеј, Дубравки Рашлянин, предлужела

Михайло Голик

Покладане венцох

шепрограма Петровског дзвона зоз гимну манифестацији, писню под назву Петровски дзвон, хтору написал наш валалчань, Петровчань Силво Ердели, а хтору уж роками шпива Михайло Голик, а провадзела го Хлопска шпивацка група петровског дружтва, змоцнета зоз оркестром КУД „Осиф Костелник“ зоз Вуковару.

Програму предлужели и шицких наживительох привитали члени фолклорней секцији КУД „Яким Гарди“ зоз Петровцох, зоз танцом „Витайце у нас премили госци“.

Же би одгук тогорочного Петровског дзвона бул ище красши намагали ше нашо наймладши, Мартин, Каролина и Яков Седлак зоз писню „Чийо же то волки“, а Мартин на гармоники одграл „Три лица едней Мариї“.

После наймладших членох домашнього дружтва програму предлужело Дружтво Руснацох у Републики Горватскеј „Руснак“ зоз рускими народними писнями „Явор явор“, „У градочки шалата“, „Зрели, зрели червени ягоди“, шпивачох пририхтала Наталия Гнатко, а провадзел их Иван Лікар на гармоники.

Програма ше предлужела зоз членами Културно-уметничког дружтва Руснацох зоз Осиеку, хтори ше представели зоз писнями „У лешуку при валале“, „Ей не видно тот мой валал“ и „Руска дзивка“, котру одшпивала Тихана Здравкович у провадзеньу Огнена Здравковича на гитари.

Окрем писни „Петровски дзвон“, Михайло Голик ше представел и як вокални солиста КУД „Яким Гарди“ зоз писню „Пошла мила, пошла“.

Женска шпивацка група зоз Миклошевцох, зоз тамтейшого КУД „Яким Говля“, одшпивала писни „Не пий коню воду“ и „На желеной травки“, а танцоше одтанцовали „Горніцки танец“.

Же би Руснаци не були сами, постарали ше госци зоз КУД „Селянска злого“ зоз Богдановцох, а представели ше зоз писнями „Друмарац“, „Счам брдо бегенише“ и „Майка Миру“.

После госцох зоз Богдановцох пришол шор и на домашніх. Члени Хлопскеј шпивацкеј секцији КУД „Яким Гарди“ представили ше зоз двома писнями и „Ой мешачку, мешачочку“ и „Аме-

рицки мен“, а танцоше одтанцовали танец „Петровски танцоше нялкоше“, дзе зме шицки ведно уживали у мелодийох наших писных и танцох. Програму предлужели члени Културного дружтва Русиных зоз Винковцох зоз писнями „Чийо же то конї“, „Орали би штири волки“ и „А я себе порадзим“.

Чирило Методов хор зоз Загребу, котри перши раз участвова на Петровским дзвону представел ше з писнями „Чече вода, чече“ и „У градочки шалата“.

Привитне слово председательки Союзу Русиных РГ Дубравки Рашлянин

Програму предлужели члени КУД „Осиф Костелник“ зоз Вуковару зоз писнями „Зрели, зрели червени ягоди“ и „Кед би чарни очка“.

Пред сам конец вечара барз успишно наступел Ансамбл „Студзенка“ зоз Словацкеј.

Манифестацию закончили домашні, фолклорна група КУД „Яким Гарди“ зоз танцом „Куцкуруши“, а вокални солиста Михайло Голик зоз писню „Ми не забудземе“.

Звонко Костелник, проф.

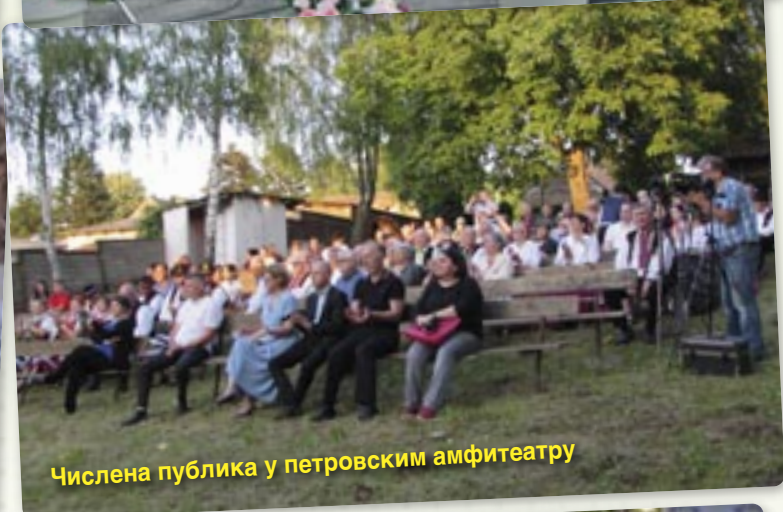
Танечніки КУД Яким Гарди зоз Петровцох

Мартин и Каролина Седлак

Дружтво Руснак

Числена публика у петровским амфитеатру

КУД Руснацох Осиек

Мишани хор КУД Руснацох Осиек

КУД Яким Говля, Миклошевци

Танечна секция КУД Яким Говля зоз Миклошевцох

КУД Селянска злога Богдановци

Хлопска шпивацка група КУД Яким Гарди, Петровци

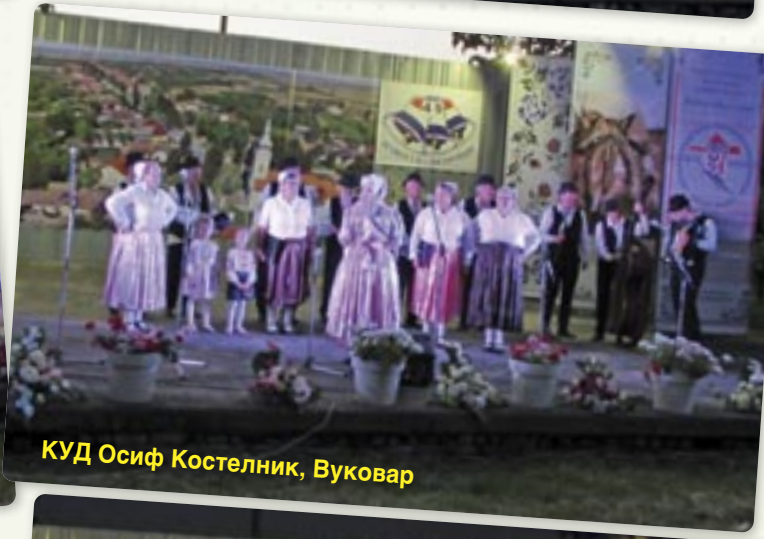
Танец у виводзеню танечнікох КУД Яким Гарди

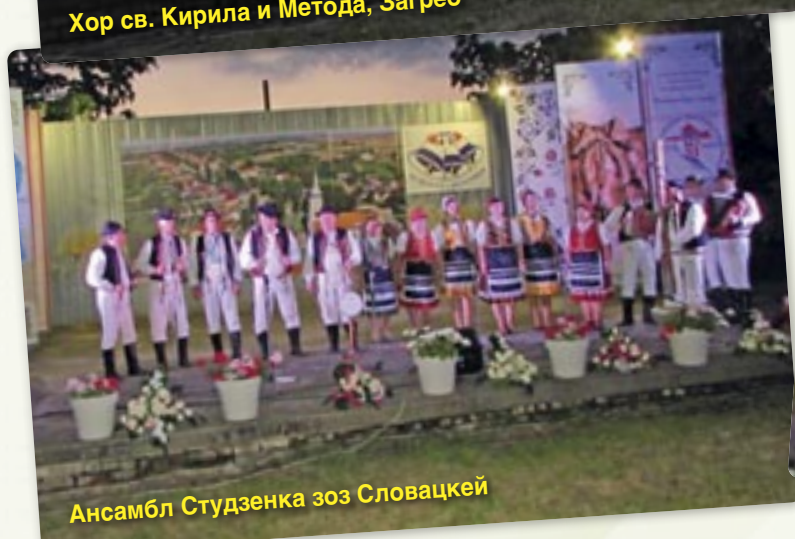
КУД Русинох Винковци

Хор св. Кирила и Метода, Загреб

КУД Осиф Костелник, Вуковар

Ансамбл Студзенка зоз Словацкей

Танец на завераню 49. Петровског дзвона у виводзеню домашнього КУД Яким Гарди

СТРЕТНУЦЕ ВИРНИХ СЛАВОНИЙ І СРИМУ ЗОЗ ВЛАДИКОМ МИЛАНОМ СТИПИЧОМ У ВУКОВАРЕ

З ліва на право Звонко Гайдук, Любица Гаргай, Звонко Костелник, Маріяна Джуджар і Мирко Дорокази

Покладанє венцох опрез памятникя погинутим і несталим бранітьельом на меморіалним централним теметове у Вуковаре

На швето Пресвятей Евхаристії, 16. юнія, було стретнуце грекокатоликох Славоній і Сриму, як і вибеженцох зоз України зоз крижевским владиком Миланом Стипичом.

Стретнуце ше одбуло под назву „Шицки ведно у Христу“, а одбувало ше у трох часцох. Перше ше було на Меморіалним теметове жертвох зоз Отецественей войны дзе делегациі Вуковарско-сримскей жупанії, Городу Вуковару, КУД „Иван Франко“, КУД „Осиф Костелник“ і Крижевскей епрхії положели венци і запалели швички. После того служена Панахида за шицких погинутих як у Отецественей войны, та так і за погинутих у войны у України. З тей нагоди владика Стипич медзи иншим спомнул же у Отецественей войны у вуковарским краю погинуло барз вельке число грекокатоликох,

як брентельох, та так і цивилох. Спомнул ше тиж і погинутих у України і поволал шицких на молитву за мир у швецех. Напревена єдна засднічка фотографія як шведок того стретнуца, а вец ше рушело до вуковарскей грекокатолицкей церкви Христа Царя.

Святочну Служу Божу зоз владиком Миланом Стипичом служели епархийски канцелар о. Владимир Симунович, грекокатолицки паноцове сримского деканату о. Владимир Седлак, о. Роман Ступяк, о. Олег Закалюк, о. Владимир Мудри, о. Любомир Стурко і еродиякон Антоніе Паїч. На Служби Божей окрем домашніх вирнікох були присутни представителе Вуковарско-сримскей жупанії і Городу Вуковару, шестри Василянки, члени КУД-ох „Осиф Костелник“ і „Иван Франко“, па-

ломніки зоз Петровцох, Миклошевцох, Берку, Райового Села, Винковцох і Осіску, та вибеженци зоз України.

Казань тримана троязично, владика Стипич наказовал по горватски, о. Любомир Стурко прекладал на українски, а єдну часц казані о. Владимир Симунович на руски. Владика бешедовал о Пресвятей Евхаристії, о тим швету Цела і Крєви Христовей, о тим вельким тайнству нашей вири. Евхаристія моцна свята тайна хтора нас приближує гу Богови, бо ми по причасци поставме духовно і физично єдно зоз Исусом Христом. Тиж цитирал слова св. Йоана Златоустого, хтори гварел же кед ше Святе Цело і Крєв достойно прима, гоні дияволах і трима их далеко од человека. Бо од крєви Христовей дияволи сцекаю, а ангели гу ней бежа. Треба ше цо частейше прича-

щац же би неприятеле на устох видзели шлїд Исусовей Крєви і сцекли до цмоти...

Здогадуючи ше погинутих, владика Милан гварел же найше у молитви здогадуєме шицких погинутих як зоз Вуковару, та так і зоз других наших местох, як і погинутих у України. Найпокойним Бог дарує Царство небесне, а ранетим виздравене і духовну потїху. Треца часц стретнуца одбула ше на полудзенку у ресторану „Роял“. Уж споминани два вуковарски культурно-уметніцки дружтва, „Осиф Костелник“ і „Иван Франко“, отримали кратшу культурно-уметніцку програму. Члени каждого Дружтва одшпивали по три народни шпиванки, а вец ше предлужело зоз друженьом.

Любица Гаргай

Владика Милан Стипич зоз концелебрантами

Хор КУД Осиф Костелник Вуковар

Слово мацерово

Пише:
Агнетка Костелник Балатина

ТРЕБАЛО БИ ЖЕ БИСЦЕ

Велі Руснаци ангажовани у веліх обласцох, бо як и сами знаме, мало нас ест, а жадали бизме у явности буц препознати як добри, талантовани и успишни народ. Так то и при других народох, але кажде жада найлешше праве своейоу.

Недавно сом мала нагоду слушац роздумованя дзепоедних Руснацох на єдним сходзе, дзе ше зишли, поведли бизме, єдни од найактивнейших и гевти хтори поволани же би ше баржей уключели.

Но, случело ше, як то при нас зна буц, же место „уключованя“, дискусия цекла у на-пряме „требало би же бисце“, а не „требало би же бизме“.

Вироятно легчайше приповедац цо би требало же би дахто други зробел, як закасац рукави и зробиц сам.

Правда, ані ту Руснаци не винімка од других народох, але праве прето же нас ест тельо мало декларованих у Горватскей, лем 1 936, маме ише чежши задагток як там дзе дакого ест по 100-200 тисячи.

Руснаци у Горватскей на роботох за руску националну заєдніцу маю три професійно заняти особи. У Союзу Русинох РГ то секретар, у ради Вуковарско-сримскей жупанії секретарка, а при Представительови рускей националней меншини Городу Загребу, секретарка занята на пол роботного часу.

Же би ше єдну националну заєдніцу препознавало у явности, треба вельо укладац на рижних подруцох. У нешкайши час, кед просеково популяцию рускей националней заєдніци можеме учишлиц гу стреднім лебо и старшим роком, не легко найсц ентузіястох хтори порихтани уложиц свой час, пенєж, а часто прецериц и пригварки у фамелії лем же би ше култура и скарб єдней националней заєдніци отримал за будучности, часто не дефиноване чию.

Прето таки особи потребне ише баржей наградзиц, потримац их и вше повторйовац подзековане.

Щесце нашо же маме валали у хторих культурно-уметніцки дружтва уж децениями робя у континуитету, же ше вше найдзе гевтот хтори шицко навалі на „власни хрибет“ и цага гевтого хтори не санує свой час и не завизи од каждей куни.

Младши звикли же ше за шицко муши заплациц. Чи вони плаца кед жадаю дацо научиц лебо ше им плаца кед уча других. Часто, озда праве прето же их ми старши „гоніме“ же би ше уключели до рижних наших дружтвох, младежски бунт зна одбиц участвовац у таких активностоцх. И не прето же би вони то не любели, але часто прето же ше старши „трепу до истого

кола“ з німа. Гваря дзепоедни, треба им дац „дихац“, треба их пушиц най витворя свойо идеї, але... Ту приходи вицне АЛС. Як недавно гварела наша реноменована композиторка, треба знац порядок стварох, треба почитовац цо старши зробели и знац „шора“. Праве тото „знац шора“ часто у нешкайши час не ма ніяке значене. Нажаль, випатра же вецей не знаме ані цо значи почитоване старших, ані чєсц же вам дахто дал довириє и предложел вас же бисце водзели даяке культурно-уметніцке дружтво, лебо вам дал можлівосц же бисце писали за даяки часопис.

Почитовац и припознац тото цо старши зробели тиж уж покус „вишло з моди“, а за тото праве ми, терашні „старши“, виновати. Кеди зме младшим приповедали лебо дагдзе написали цо шицко за наш народ, лебо вообщє, зробели дідове лебо оцове тих „младих“? Чи знаю нашо млади кельо доктороцх наукоцх маю Руснаци у Горватскей лебо кельо их ест ведно з нашима з Войводици? Чи споминаме цо шицко написали нашо писателе, публицисти? Чи дахто од младших зна цо шицко написал учитель Дюра Лікар з Миклошевцох лебо учителька Любица Фалц з Винковцох, лебо Силво Ерделі з Петровцох, лебо Владо Костелник з Вуковару? Чи знаме же єдну од найлєпших поетєсох з нашого краю Агнету Бучко Папгаргаї, хтора народзена у Миклошевцох а жиє у Новим Садзе, ише вше можеме поволац на стретнуцє и упознац ю з нашима младима? Чи знаме хто нам председателька Союзу Русинох Републики Горватскей?

Вєкшина вироятно пове – кого то интересує? Праве прето же веліх не интересує, але знаю повєсц же их треба пременіц, ситуация така же ше млади одцудзую од руснацтва, а старши кельо лем моцно тримаю деплови, маю вше слабши руки. Прето, роздумайме шицки ведно цо нам треба зробиц же би язык, писмо и вира остали живи.

Найлегчайше повєсц „требало би же бисце“ и вєц ше обрациц, пойсц и не зробиц ніч, а були сє праве поволани прето же сє млади, та як сє приповедали, ВАМ треба препушиц же бисце управяли. Але випатра же не кажди управитель роби на хасен свойого „подприємства“, але праве процивно, же би го заблацел и понїжел.

Прето, будзме шицки осторожни при даваню довириє гевтим хтори каждому з нас при першей нагоди заджобно нож до хрибта и ише ше буду скаржиц кед их препознацє. Таки „мустри“ робя лем за свой хасен.

ШЕРЦО МОЙО

Раз будзем избрани,
медзитим не од тебе,
але од шерца твоего,
пайташа моего.

А тебе сом уж избрал,
медзитим не я, мила моя,
але шерцо мое.

Раз избрани, вше избрани
и занавше злучени.

* * *

НАШ ШВЕТ

Наш швет цєсни, мали
и мали нашо поля,
и жита єст мало.

Але я тот швет любим,
любим красоту пред нами,
а тоту красоту охраним
бо вона плод нашей
трапєзи.

Нет єй цо доложиц
або ю украшиц,
бо вона наша пиха,
вона цошка найкрасше цо
маме.

Любимє го бо є наш,
любимє го бо остава з нами,
остава нашим дзєцом
най го любя и чуваю
як цо то робимє и ми сами.

Владимир Провчи

МЕДЗИНАРОДНА ПОДОБОВА КОЛОНИЯ НАЦИОНАЛНИХ МЕНШИНОХ ГОРВАТСКОГО ПРИМОРЯ

Заєднічка фотография

У условийох пред початком войны у України, од 26. февруара по 3. марец, отримана Подобова колония з учасцу дзевец малярох з України и єдного з Мадярскей, док з нашої жеми участвовали штверо.

Колония була догварена ище влоні, кед ше ані не могло шніц же ше у України зорве

война. Маляре ше после колонії углавним затримали у Европи як вибеженци.

При мальованю запах войны ше не чувствовал и маляре дзечне и з радосцу мальовали и уживали у чаривносци моря. Мальоване було зєдинене з одпочивком, та за роботу були одпочинути и психично порихтани. Робело ше у технікох

акрил и олей на платну. З техніку олей на платну було кус почежкосци бо ше малюнки помали сушили, та вистава тих роботох кус пожнела. Роботна атмосфера була приемна. У амбиенту хижи „Руске обисце“ у Матульох було надосц красних мотивох, а и морйю дало свойо доприношене.

Дружене малярох було на високим уровню бо ше углавним шицки познаю и не було почежкосци у комуникації.

Под час колонії Владимир Провчи отримал преподаване на тему „Маляр у нешкайшим чаше“. Цикаве було як ше маляр, як окремно чувствительна особа, може знайсц у нешкайшим, швидким часу. Преподаване було добре прилапене и после нього ше розвила длугока дискуссия.

Роботи були барз замерковани

Маляр зоз України

и на виставах у „Галеріїци“ Матулі и Городскей читальні у Риеки, дзе були похвалени як барз упишни, а маляре преглашени за барз перспективных. Дзекуєме им на шицким. Колонию софинансовали Сошит за национални меншини Влади РГ и Приморско-горанска жупания.

Владимир Провчи

ВОЄНЕ ДЗЕЦИНСТВО

Бул то дзень кед птици престали лециц, кед ше шлімаки позацаговали до своїх хижкох. Дзень кед дзєцинске бависко одразу застановене. Без слова и велького толокованя зли чародіє почали свою безконечну комбинаторику у хторей не жадаш участвовац.

Але вибор якошик не маш, бо хвилька у чаше занавше прєменена. Цо ше то случує? Чи дахто зна? Полно єст застарни твари. Питаня єст полно, лем одвит єден: почала война.

У тот час чишлєла сом лем пейц роки живота. Зоз експоненциалну швидкосцу сом ше зоз дньовой хижи нашла у змерку пиньвици. Дасдни твари познати. Дасдни не. Не сцигуєш ані подумац на довчерашню неприємносц хтору ци виволовала тоту зоз швичку ошвицєна влажна простория. Ошмиху нет нїгде. Голем гевтого, нещирого, украднутого. Ошмих дзєцку дава ясни, змоцнєти сигнал же шицко будзе у шоре. Цо сом вообщє знала по тоту

хвильку? Лєм гевто цо ми гуторєли. Гевто цо не гуторєли занавше остало зараброване у вакуумским просторе гевтого цо було вчера и ютре.

Барз швидко и окреме нечуйно сом започала живот под жему. Престала сом чишліц дні. Постали якошик исти. Напредок познати, допити и невєсєли. Украднуц дзєцку ошмихи, охабиц му допитосц може буц понїжуюце. Скриваючи ше як ранєта миша очи ми пагрєли миру до хрибта. З причину у тей полуцмоти пиньвици шнієш будни. Бо, видице, мрії вам нїхто не може одняц. Шнієш, мрияш о даяким лєпшим дню. О рану кед ше розбєгнем до своей хижи, шєднем на патос и будзем патриц на дрєвени дзєври на хторих наліпени мойо слички. Чекаю ме. Ту Сара Кей зоз амрєлом. Можебуц кед бим и я мала амрєл... гм, можебуц би ме вон не видзел? Гевтот хтори одлучує хто будзе шведок руйнованя животох на поверхносци жеми. Обрацам

ше коло себе. Патрим свойо бависко хторе сом затрацєла бо мам два єднаки. Тєраз якошик думам же аж и фора мац два єднаки бависка.

Шицко погришне постава таке яке би требало буц. Шицко тото цо маш постава добре. А маш так кушичко. Даскєльо конзерви єдзєня на дзєнь и матрац на жеми. Вєцєй не важне же ци спочатку було некомфорно и неприємно. Аж и жима хтора цє обнїма прєстава буц дацо цє розжалосцує. Чувствовала сом ше охрєненє у тей хвильки. Не спадла ми ані власка з глави. А падали глави. Другим. Мушел ши буц щєшліви же то єдноставно не ти. Тоту часц була собласно лєгчєйша, научиш ше на ню.

Мєдзитим, нїгда сом не похопєла чи бим ше бала польийскей годзини и завиваня сирєни. То бул знак же дагдє дахто дума на живот. Гевтот над жему, але и гевтот под жему. Таки цалком єднаки, а цалком оголєни. Ми хтори змє под жему и гєвти хтори горє бо не мали тото

щєсцє.

Живот цєкол у таким своїм чудним цєку... данями, тижнями, мєшацами. Ох, як сом лєм барз любєла мрияц, скєкац до своего швєта. Бул то мой способ же бим им указала же мє таку крєдку не годни зламац.

Заверам свойо пейцрочни очи и ясно видзим слику. Мамова тека зоз факултетских дньох. У рукох ми є. Кед досц моцно не отворим очи бизовна сом же ми є и тєраз у рукох. Можем ю дорушиц, можем вжац и пенкало и шмагац по мамовим рукопису. То мой знак же сом достаточно вєлька же бим похопєла швєт коло себе. Але, як похопиц швєт хтори цє окружує? Тєди го не розумєли ані одроснути, та як го вєц я могла вообщє похопиц? Бо, не була сом надосц мала же бим забула, а знова лєм недосц вєлька же бим похопєла и голєм отрушинку прилапєла.

Панонска морнарка

ТРОЙНІСТА ПРОМОЦІЯ У ПЕТРОВЦОХ

Штварток, 12. мая, у дружтвенім доме Соколана у Петровцох, а у організації Дружтва Руснак, представени три нови кніжки на руским язикау, а то *Правопис руского язика зоз правописним словніком* Михайла Фейси и Гелени Медеши, *Мала исторія Русинох* Ивана Попа и *Словнік компютерскей терминології* Михайла Фейси. Госцох и присутних привитал председатель Дружтва Руснак Мийо Шайтош, а кніжки представели госци з Войводини, проф. др Михайло Фейса, автор и председатель Рускей матки и Дюра Папуга, подпредседатель Шветовой ради Русинох/Руснацох/Лемкох.

У культурней часці наступели петровски школяре котри ходза на наставу руского язка и культури, наймладши солистки и обидва шпивацки групи Дружтва Руснак.

Промоцію провадзели петровски парох о. Владимир Седлак, Звонко Костелник, член Совиту за национални меншини Републики Горватскей, Яким Ерделі, председатель Ради рускей националней меншини Вуковарско-сримскей жупанії, Агнетка Балатинац, Представителька рускей националней меншини Осецко-бараньскей жупанії, Томислав Кетелеш, председатель Ради

проф. др Михайло Фейса, Наталия Гнатко, Мийо Шайтоши, Дюра Папуга

рускей националней меншини Општини Богдановци, як и учительки руского язка и культури Наталия Гнатко, Илона Грецешин и Ліляна

Киш. Предвидзене число шицких трох кніжок швидко подзелене.

Наталия Гнатко

11. ВЕЧАР МАДЯРСКЕЙ КУЛТУРИ

У організації Мадярского КУД „Винковци“, а под покровительством Совиту за национални меншини РГ, всоботу, 11. юния, у Городским театру „Йоза Ивакич“ у Винковцох, отримани 11. Вечар мадярскей культуры. После привитних словох госцох и домашніх, у культурней програмі наступели

шейсц здруженя. З писню и танцом, попри домашніх, мадярску культуру представели ище три дзецински фолклорни групи з Билого Манастиру, Вардарцу и Ласлова, як и солистка Тимеа Варга. Зоз Петровцох наступело Дружтво „Руснак“. Облечени до народного дзецинского облечива панонских

Наймладши члени Дора и Лунафера

Младша дзецинска шпивацко-танечна група Дружтва „Руснак“, „Голубки“ после наступу

Руснацох, наймладши його члени Дора Грецешин и Лунафера Тиркайла, та младша дзецинска шпивацко-танечна група „Голубки“, хтора з роботу започала прешлого року, предствели ше з рускима народнима дзецин-

скама писнями и танцами, а порихтали их Ивона и Наталия Гнатко. По законченю програми шицки учашніки и нашивителе опрез театра за-танцовали чардаш.

Наталия Гнатко

НАЩИВА НА БИЦИГЛИ

Председатель Мийо Шайтош и секретарка Наталия Гнатко з госцом Якубом Степаниуком

Штварток, 2. юния, Дружтво „Руснак“ нащивел Якуб Степаниук, польски студент на универзитету у Грацу. Исти на Дружтво „Руснак“ послал имейл з толкованьом же хвильково роби на кратшим вигледованю о Руснацох як национальной меншини у Славонії и Войводини, и замоддел нас за кус шлебодного часу же би з нашима членами побешедовал о нашим идентитету, о участвованю Руснацох у культурним и явним живоце, о аспектох миграції и асиміляції, як и о впливу войны у України. Так у просторії Дружтва „Руснак“, Якуба привитали председатель Дружтва Мийо Шайтош и секретарка Дружтва Наталия Гнатко, та з нїм побешедовали о шицким зоз свойого становиска. На концу бешеди, домашнім гварел же го Руснаци барз цікава и пре особни причини бо є припадник и билорусийскей и украинскей меншини з востоку Польскей и обачел же язык Руснацох як и його диалект маю вельке число подобних висловов. На концу, домашні му пожадали щесца и успиху у його вигледованю и же би им послал роботу кед будзе готова, а вон свою драгу предлужел як цо и рушел з Грацу, на бицигли.

Наталия Гнатко

XI МЕДЗИНАРОДНИ БИЄНАЛЕ ЛЕМКОВСКОЙ/РУСИНСКОЙ КУЛТУРИ

У Польскей, у месце Кринїца-Здрой, 20. и 21. мая, у організації Стотваришєня Лемкох, отримани XI Медзинародни Биєнале лемковскей/русинскей култури, на котрим ше после штирох рокох ознова стретли Русини зоз осем державох. У рамикох культурней програми Биєнала отримани и три концерти, пияток два, а всоботу єден. Под час отримованя концертох представели ше фолклорни ансамбли и солисти зоз Польскей, Словацкей, Румунії, Горватскей и України. Спред организатора, шицких привитали председатель Андрей Копча и проф. др Олена Дуц-Файфер, а Биєнале отворел Штефан Лявинец, председатель Шветовой Ради Русинох/Руснацох/Лемкох. Як то уж постала традиция, на початку Биєнала додзелени два визначни награди. Златни криж заслуги од председателя Польскей, за длугорочну культурну діялносц у русинским руху, додзелени Петрови Трохановскому з Польскей. За лауреата награди Василя Турока-Гетеша за 2022. рок преглашени Дюра Папуга зоз Рускей матки (Сербия), а за лауреата национальной награди з мєном Ивана Манайли Про арте Рутенорум преглашени Штефан Телеп зоз Польскей.

Пияток, на вечаршим концерту наступело Дружтво Руснак, здруженє Руснацох зоз Репуб-

Дружтво Руснак зоз Горватскей на XI Медзинародним Биєналу лемковскей/русинскей култури у Кринїца-Здрой

лики Горватскей. З рускими народними писнями, а у провадженю власного оркестра, представели ше солисти Матей Бурчак, Антонио Нечич, шестри Вероника и Луция Маркович, и старша шпивачка група. Матея Шовш, Далия Лойдл-Джуджар и Габриел Гарди виведли драмску етно-сличку *Вишивани ручніки*. Оркестер увежбал Иван Лікар, а шпивачох и рецитаторох Наталия Гнатко.

Понеже ше того року означує 90-рочїца од народзеня рускей поетеси, сновательки и першей председательки Дружтва Руснак, Любици Сегеди-Фалц, котра го праве у Кринїци уведла до членства Шветового конгреса РРЛ и котра у Кринїци 2006. року преглашена за лауреата Награди Александра Духновича, Ліліана Киш и Наталия Гнатко пречитали ей писні *Мойо корєні* и *У старим краю*.

Под час цалого Биєнала нащивителе мали нагоду опатриц виставу

русинских малярох Карпатского ареалу и долних жємох, на котрей, на други завод виложени и малюнки Ружици Киш зоз Републики Горватскей.

У рамикох Биєнала одбула ше и роботна часц програми. Пияток отримане зашеданє Шветовой ради Русинох/Руснацох/Лемкох, на котрей були присутни шицки члєни, з тим же члєн Шветовой ради зоз Сиверней Америки зашеданє провадзел прейг Зуму, а всоботу отримана схадзка Конгресней комисиї за културу. Зоз шпивачку групу и оркестром Дружтва Руснак, на Биєналу були председатели Дружтва Руснак Мийо Шайтош, секретарка Наталия Гнатко и Ліліана Киш як члєн. Одход на Медзинародни Биєнале реализовани з финансійну потримовку Совету за национални меншини Републики Горватскей.

Наталия Гнатко

Микола М. Кочиш

У тим числу Новей думки тоту рубрику пошведуємо рускому языковому фаховцovi и науковцovi, але и поетови, Миколови М. Кочишови.

Познати лингвист и писатель Микола (Михала) Кочиш народзел ше 1. децембра 1928. року у Дюрдьове, у художней фамелиї. Вчасне дзецинство препровадзел у родним валалє, а век му родичи одходза до Нового Саду. У Новим Садзе будучи писатель закончує основну школу и штири класи нїзшей гимназиї. 1945. року предлужує V и VI класу висшей гимназиї и переходзи до III класи Учительской школы у Зомборе, зоз котрей 1947. року виходзи як учитель.

1951. року почал робиц як учитель у Бачким Добрим Полю. Ту робел неполни школски рок и уж нового школского 1952./1953. року приходзи на роботу до Коцура. У Коцуре ше женї зоз Марию Цапову, службєницю.

Умар у 45. року живота, 16. априла 1973. року и поховани є у Новим Садзе.

Найкомлекснейша литературна особа у дзецинскей поезиї то Микола М. Кочиш. Кед би ше сцело залапиц шицку ширину його писньох, практично би ше мушели обявиц скоро шицки. Ирина Гарди-Ковачевич у „Антології дзецинскей поезиї” гвари же така розвитосц формох не зазначена ані при єдному поетови ані опрез нього, ані з його генерациї, а не таки части ані познейши поетове котрим би ше удало на найрижнороднейши способ, а заш лем на свой способ, шпивац. Факт же при писньох Миколи Кочиша найчешше вибращац цо писнї за дзеци, а цо за одроснути гутори о високєй зложеносци його поезиї. Наприклад „Мацери при кудзелї” часто ше бере як писня за дзеци бо є розумлїва и єдноставна, и за

ДЗЕЦИНСКА ПОЕЗИЯ

младого читача, а котрей ше подполни значєня отвєраю аж искусному читачови. Друга половка його поезиї то писнї котри по форми гледаю векєй искусства и формалного пред’знаня, а порука блїзка дзецинскому уровню. Така писня „Додньом до дня” зоз змистом єдноставна, але у форми чешко розумлїва за дзеци.

„Подобне мож повєсц и о його метафорох, повєдзємє тей о хмарки на верху тополї. Дзєцко за чїй возраст стихи по своєй синтаксичней зложеносци очивисно написани, та су у своїм поверховим пасме легкo прилаплїви, чешко годно повєсц дацo векєй од опису збуваня. Но, и то школа поезиї за дзеци. У нєй вони науча же и поезия, як и жем, своєю драгоциносци скрива под велїма пасмами и до нїх лєм витирвали, цо сцу глїбоко копац, можу дойсц.”¹

Микола М. Кочиш свою збирку писньох под назву „Дзелїме радосц и чешкосци” подзелєл на сєдем циклуси. Циклуси розпорєдзєни тим порядком и ноша тоти наслови: „Под шерцом чудни немир”, „Рисунки з водовима печачама”, „Дзєнь при старєй бєрби”, „Мамє кєди”, „У нашим дворє”, „Бависка” и „Розчитованя”. Зоз стихами

под насловом „Вельки и мали” автор вєвдзи до швета своєй поезиї и вивєдзи го отамаль зоз писню

Дзелїме радосц и чешкосци

Чешко ци, мали мой товаришу,
чешко...

Нет часу за безбрижни радосци и оганяня,
з преподаваньох на учєнє и з учєня на преподаваня!

Чи цє поцєшим кєд повєм
же и мнє нє легкo!

Вельки задатки ше на твоєй плєца
навалєли...

Гваря: учиш ше жиц, учиш чешкосци
звладовац,

учиш за щєсцє у старших рокох...

Думам: нє цалком так то,
у моїх рокох роки ци нє даю звольовац,

а щєсца... щєсца и ми нє дожили
кєльо змє сцєли...

Повєд бим: терху и радосц живота
дзелїмє я и ти на ровни часци.

Ти учиш – и радуй ше и будз щєслїви
тераз, бо дармо чєкац други часи.

Я робим – и глєдам радосц, находзим
щєсцє

у ридких капкох животнєй краси.

Обидвомє змє одросли,
обидвомє дзелїмє тогo цo живот дава,
находзимє радосц и щєсцє
у тим цo коло нас, цo робимє,
бо за тих цo чєкаю дарунок якиш
радосци и щєсца нє вистава.²

порихтала:
Андрєя Магоч, проф.

1 Гарди-Ковачевич, Ирина, *Антология дзецинскей поезиї. Хмара на верху тополї*, Руске слово, Нови Сад, 1990., 11. бок.

2 Кочиш, Микола М., *Дзелїме радосц и чешкосци*, Руске слово, Нови Сад, 1972., 83. бок.

Роботніки у просвіти

ЗОО ДЗЕЦМИ КАЖДІ ДЗЕНЬ ПРИНОШИ ДАЦО НОВЕ

У Пордучней школи „Антуна Бауера“ у Петровцох стретли зме ше зоз учительку класней настави Андрею Иван Кризманич. Вона ту уж роками роби як учителька, а хвильково окончує и длужносц водителя Подручней школи. Цикаве того же Андрея тиж так була и школярка у тей истей школи пред Отечествену войну.

*** Замодлели зме нашу собешедніцу же би нам гварела даскельо слова о себе.**

Я Андрея, мам 39 роки и жиєм у Петровцох. Мац сом дзешецрочному хлапцови Франови. Одата сом, а робим як учителька у Петровцох. Син Фран тиж так ходзи ту до школи, але йому преподава моя колегиня, учителька Мирела Матисвич.

*** Дзе сце препровадзели своєю дзецинство и яки Вам памятки на ньго?**

По дзевяти рок жила сом зоз родичами и шестру ту у Петровцох, дзе сом и закончала першу и другу класу основней школи. Дзецинство ми було преполнете зоз веліма краснима и радоснима подїями. У гевтот час не було мобителох и компютерох, та зме цали свой шлебодни час препровадзовали у бависку вонка у рижних бавискох.

Я ше якошик найволела дружиц зоз хлапцями бо сом од шицких бавискох найволела бавиц фодбал, пилькац ше и подобне. Бавиц ше зоз бабками и подобнима бависками за дзивчата цошка

Андрея зоз пайташку Невену Генчич, професорку англійского языка

У першей класи зоз учительку Катю Музичка у Петровцох

ме окреме не прицаговало. Так у тот час пришол и 1991. рок кед ше мойо дзецинство нагло пременело. Война претаргла найкашши хвильки мойого дзецинства. Теди зме були вигнати зоз власного обисца, а своєю дочасово змесценє нашли зме у Долнім Михольцу. То едно прекрасне место на горватско-мадярской граніци за хторе ме вьажу прекрасни здогадованя.

*** Там сце предлужели и зоз школованьом...**

Гей, там сом закончала основну школу и гимназию. Гоч сом бановала за нашим домом, добре сом ше знашла у новим штредку за хтори ме вьажу красни памятки.

После законченей школи єден час сом ше не могла одлучиц медзи двома факултетам. Єден бул за учительку класней настави, а други за наставніцу математики. Дзекуюци совиту родичох и своєй старшей шестри, хтора у тот час закончовала факултет за учительку, и я одлучела пойсц по тей драги як и вона, и по нешка сом не побановала. Студирала сом за учительку у Осієку, на Учительским факултету дзе сом и дипломовала 2010. року.

*** Кеди сце почали робиц и чи ше здогадуєце своєй першей генерації школярох?**

Такой после дипломованя достала сом роботу у своім валале, у Петовцох, дзе

и по нешка робим. Свою першу генерацію школярох барз добре паметам. Теди вони були треца класа, а нешка су уж одроснути людзе, даєдни на факултету, а даєдни уж и робя. Тиж так ше добре здогадаєм и своіх перших учительских дньох. Учела сом школярох, а ведно зоз німа и я ше учела. Початки вше були и буду чежки шицким. У тот час вельо ми помагала учителька менторка Мелана Дюдярова, але и други колегині.

*** Хторей класи хвильково преподаваце и яки шицко обовязки маце у школи?**

У нешкайши час мам другу класу. Як и каждая учителька, каждый дзень ше рихтам за своєю годзини. Моя работа ше состої од вирабяня нових материялох за хаснованє на годзини, по випольнованє каждодньовой школкей документациї. З оглядом же сом и водителька, одвичательна особа за школу у Петровцох, мам и додатково обовязки. Могла бим повесц же сом мост медзи нашу матичну школу у Вуковаре и нашу школу у Петровцох. За тераз шицко добре функциониє.

*** Замерковали зме же як Подручна школа Петровци маце барз активни фейсбук профил дзе ше можу провадзиц рижни активносци хтори маце у школи.**

Нашо учительки и школяре барз ак-

Андрея Иван Кризманич

Пририхтоване за приход першей класи

Андрея зоз сином Франом и супругом Марияном

тивни на шицких подручоx своей роботи, прето зме учителька Мирела и я пришли на идею направиц фейсбук бок нашей подручней школи, на хторим ше намагаме и другим указац голем часточку того цо робиме. Дакеди треба вельо часу же би ше пририхтали и обробели материяли за обявйоване, поготов кед ше роби о видео знімкох. Щешлїви зме и радуеме ше каждому такому обявйованю. И надалей ше будземе намагац так робиц як и потераз.

*** Як то робиц зоз дзецми и як було робиц онлайн?**

Зоз дзецми вше интересантне и кажди дзень приноши дацо нове. И вше кед подумам же ме вецей нї зоз чим не можу несподзивац, вше ме прешвеча до противного. Кажди учитель добре зна же анї еден дзень не прейдзе точно так як го вон задумал. Часто ше може случиц же под час ришованя задатку зоз математики даеден школяр або школярка без причини почню бешедовац як им було зоз оцом на полю, або же стретли свойого пайташа ище зоз оводи. Але, на тим ше не закончує, бо кед еден школяр дацо пове, на тото ше надовяже други, треци... Углавним, барз крашне и весело робиц зоз дзецми.

Цо ше дотика онлайн настави, маме и тото искусство. Шицки зме ше обавали цо то видзе од того шицкогo. Школяре початкових класоx ище премалючки же би були самостойни. Могли сами контактовац и зробели свойо задатки преїг рижних онлайн апликацийоx, та прето найвекша часц терхи спадла на самих родичоx. Же би то шицко крашне и добре функционовало, мушели зме ше шицки ведно знаходзиц на вшелїяки способи, як родичи и сами дзеци, та так и ми учители. Можебуц на початку

самим дзecom було интересантне бо не мушели исц до школи, але барз зме швидко шицки зрозумели же нїч не може заменїц годзину на живо. Живе слово до оч поведзене не може заменїц анї еднa апликация. Щешлїви зме же то уж за нами, але и то нам едно нове дожице.

*** Чи под час вашей работи у школи було даяки реформи, пременки, почежкосци...**

Кед сом лем почала робиц мали зме свою учительську библию, а то бул Наставни план и програма. Тераз то по горватски скрацено ГИК лебо Рочни виводзаци курикулум, дзе ше находзи цо маме посцигнуц за кажди предмет. Векши акцент ше дава на ришоване проблемоx и критичне роздумоване, як и на розвиване креативносци, пренаходзене новох драгоx. Дзекуючи видавацим хижом нашо учебнїки, як и сами годзини достали вельо друкованого, а тиж так и дигиталного материялу зоз велїма можлївосцами, зоз чим годзини дзecom поставаю богатши и интересантїши.

*** Яки Вам контакти зоз родичами школяроx?**

Сотруднїцтво зоз родичами одличне. Гоч у школи маме точно одредзени час за даванe информацийоx, але кед потребне, часто знаме и по тим назначеним часу комуниковац на векши хасен наших школяроx. Медзисобно ше помагаме и стараеме ше розумиц у рижних ситуацийоx.

*** Цо Вашо школяре найволя робиц?**

У класи мам три дзивчата и пейцоx хлапцоx, та зме ту як една мала фамелия. Школяре досц живи, але то им не завадза же би точно и совисно окончо-

вали свойо задатки. Тиж так, не заинтересовани су шицки за исте. У тей генерацїй векшину интересує математика, цо ме окреме радує, бо праве вона велїм школяром прави найвещей почежкосци.

Кед нам ше случи же зме у учальнїи и маме шлєбодного часу, вец дзивчата найчастейше рисує або дацо вирабляю, а хлапци углавним вибераю таки бависка дзе ше можу рушац. Кед же нам хвиля дошлєбодзує знаме вец вонка до школскогo двора, дзе вец хлапци найволя бавиц фодбал, а дзивчата виберю вецей файти вежбоx и бависка хтори ше бавя на отвореним.

*** Як препровадзуєце шлєбодни час? Маєце даяки гоби?**

Векшину часу свойого дзєцинства и своей младосци препровадзела сом зоз пайташами на отвореним бо любим спорт. У основней школи найволела сом бавиц фодбал, а у штредней школи кошарку. Як ми роки преходзели, вше сом якошик зменшовала тоти активносци, гоч и нешка любим пойсц зоз своїм сином Франом и супругом Марьяном на стадион бавиц фодбал. Любим ше рушац, та ше вец часто возим на бицигли лебо ше єдноставно пойдзем прешейтац. Тиж так любим и опатриц даяки добри филм.

*** Дацо за концє?**

Попри шицких почежкосцоx и бригоx з якими ше можеме нешка стретнуц и стретаме ше, сцела бим на концу поручиц шицким читателюм же би зоз каждей ситуациї вицагли лем найкрасше и найлєпше. Людзе, живот прекрасни, уживайце!

Лю. Гаргай

HARMONIJSKA STRUKTURA NEKIH RUSINSKIH PJESAMA (2)

U nastavku na prethodni članak, prikazat će se harmonijska struktura nekih rusinskih pjesama i analizirati. Postoji nekoliko načina na koji se svaka tradicijska pjesma može harmonizirati, no treba imati u vidu kako je harmoniziranje pjesme, odnosno biranje akorada koji prate pjesmu, jedan od važnih čimbenika tradicijske glazbe. Stoga će se ovdje u prvotnom prikazu nastojati izložiti raspored akorda koji pobliže opisuju rusinsku glazbu.

Ked ja pojdzem marširovac – Moguće je u drugom taktu odsvirati F-dur akord pa C7, a zatim u trećem ide A-dur, odnosno A7 kao opcija koja je prihvatljiva ovdje. No, ako je pjesma u molu, neka logika može nalagati kako nije nužno miješati akorde paralelnog F-dura (F i C) na samom početku pjesme u prvoj glazbenoj rečenici. Zatim je moguće u četvrtom taktu (u drugoj rečenici prvog dijela pjesme) odsvirati g-mol, zatim g7 i C7 u petom taktu, a potom sa C7, logično završiti na F-duru u 6. taktu. Ova opcija možda ne bi pripadala rusinskom duhu glazbe. A s druge strane, vrlo lijepo zvuči B-dur u drugoj rečenici

Ked ja pojdzem marširovac rusinska

d g A d B F D7/F# g

g d A A7 d D7 d

prvog dijela (5. takt) kao naglasak jer melodija naglo skače pa ju skokom prati i prikladna naglašena harmonija. Također, može se odsvirati C-dur ili C7 na drugoj dobi 6. takta jer se on logično nalazi prije F-dura jer je C za kvartu niži od F. Ovdje nije stavljen taj C-dur jer se nastoji održati nepisano pravilo za ne prečesto mijenjanje harmonija u narodnoj glazbi. Ova pjesma

je karakteristična jer se na kraju prvog dijela i na kraju prvog završetka refrena nalazi dominantna harmonija za g-mol, D7. U osmom taktu je poslije kose crte stavljen F#, to znači da bas svira prohod F-F#-G, što vrlo lijepo zvuči, a prikladno je duhu glazbe. Ovakve harmonije mogu se vidjeti i npr. u pjesmi Ej mljinaru.

Javor trad. Ruten

d d g d d A d

F B F F C7 F A7 d g A7 d

Javor – Ova se pjesma također može harmonizirati na više načina, no prikazat će se ova verzija harmonije koja prikazuje harmonijsko kretanje u rusinskoj glazbi. Ono što je karakteristično za ovu pjesmu,

a može se vidjeti i u drugim pjesmama raspored akorada mola i paralelnog mu dura. Često će prva velika glazbena rečenica u pjesmama biti popraćena molskim akordima, a zatim će druga velika glazbena

rečenica biti dijelom u durskim akordima paralelnog dura, a potom će se pred kraj pjesme vratiti u prvotni mol. Takav sistem akorada može biti prisutan u mnogim rusinskim pjesmama: „Ša ja taka čarna“, „U lješiku pri valalje“, „Željenje je žito“, „Hižočko stara“, „Šaljena ja bula“, „Vežnji zajdu“, „Pisnja rusnaka“, „Bili orgoni“ itd....

Prikladno analiziranje harmonijskog jezika rusinske glazbe teško može stati na nekoliko papira. Iako je za narodnu glazbu karakteristična ne prečesta promjena harmonija, rusinske pjesme bogate su po harmoniji. Pisane su u duru i u molu, a najčešće su u jednoj pjesmi prisutni akordi iz dura i paralelnog mu mola npr. d-F, e-G itd... Glazba Rusina obogaćuje kulturu Slavenskog naroda, a također i svjetsku kulturnu baštinu.

Ognjen Zdravković

KAKO POMOĆI DJETETU DA SE USPJEŠNO NOSI S VRŠNJAČKIM ZLOSTAVLJANJEM? - I. DIO

Zlostavljanje među djecom dugo je poznat fenomen koji je tek 1970.-ih godina prepoznat kao društveni problem. Sve se više počelo povezivati izloženost zlostavljanju s drugim psihičkim teškoćama kod žrtava zlostavljanja. Danas se zna da su dugoročne posljedice zlostavljanja psihički problemi poput depresije i anksioznosti te pokušaja suicida, a također može doći i do zlouporabe sredstava ovisnosti, kako u adolescenciji, tako i kasnije u životu. Najekstremnija posljedica vršnjačkog zlostavljanja može biti smrt, što pokazuju vijesti iz medija o djeci koja su, motivirana ljutnjom i željom za osvetom vršnjacima, počinila veliku količinu nasilja (uključujući i oružane napade u školama). Vršnjačko zlostavljanje može utjecati na svako dijete, uključujući djecu koja su i sama zlostavljajući i onu koja su samo pasivni promatrači. *Kako možete pomoći djetetu koje je žrtva da se uspješno nosi s vršnjačkim zlostavljanjem?*

Za početak važno je da ohrabrite dijete da vam kaže ako trpi nešto u školi. Pažljivo slušajte i ako priča o nečemu što vama nije toliko zanimljivo, npr. kad vam u detalje opisuje neku situaciju kad je drugo dijete izloženo zlostavljanju od strane vršnjaka. Djeci je lakše pričati o iskustvu drugih, a na temelju vašeg interesa i reakcija će procijeniti ima li smisla da vam ispriča i ono što se njemu osobno događa. Pružite mu podršku, ne ignorirajte to što vam dijete govori. Ignoriranjem šalžete poruku da je nasilje normalno. Normalno je da

se dijete osjeća povrijeđeno, tužno ili ljuto, nekad i osvetoljubivo. Njegove osjećaje prihvatite, no pazite da ne podržite dijete u agresivnim reakcijama zbog kojih bi moglo stradati još više. Djetetu objasnite da nasilnik često traži reakciju na nasilje i važno je da se dijete ne ponaša kao nasilnik (npr. da nanosi tjelesne povrede nasilniku). Važno je da ostanete smireni ako vaše dijete prizna da je žrtva vršnjačkog zlostavljanja. Prije nego što krenete davati savjete djetetu što da učini, pitajte ga što je već učinilo da prekine zlostavljanje te što misli da bi moglo učiniti. Tako ga potičete da razmisli o mogućnostima, a i vi ćete imati jasniju predodžbu. Cilj je da dijete razmisli i eventualno samo djeluje prije nego što roditelji uskoče. Ohrabrite dijete da potraži pomoć od učitelja u školi, najprije od svog razrednika, a zatim i od stručne službe škole. Razgovarajte s djetetovim razrednikom i stručnom službom škole. Saznajte znaju li učitelji što se događa te kako oni vide situaciju. Ne čekajte, s čekanjem se zlostavljanje najčešće pogoršava te će i učiteljima biti teže djelovati. Također je bitno da potražite stručnu pomoć psihologa. Osim razgovora s roditeljima, djeci je potreban i razgovor s osobom koja najbolje razumije simptome, posljedice i načine svladavanja vršnjačkog nasilja.

S djetetom razgovarajte o načinima kako se zaštititi od zlostavljača. Postoje neke strategije kojima možemo osnažiti djecu žrtve kako bi se osjećala manje bespomoćnom i već na

samom početku zaustavila neugodne pokušaje vršnjaka. U nastavku je nekoliko savjeta:

1. Dopustite svom djetetu da vam se povremeno suprotstavi. Ako se uspije suprotstaviti vama, veće su šanse da će se suprotstaviti i nasilnom učenicu.

2. Naučite dijete da koristi humor. Humor ublažava stres te može dati novi značaj situaciji u kojoj se žrtva nalazi. Situacije u kojima je prikladno složit se s napadačem, preuokviriti njegovu izjavu ili komplimentirati ga mogu se primijeniti kroz humor bilo tako da se uzvratiti šalom, bilo da se žrtva samo nasmije upućenoj primjedbi. To može čak i popratiti riječima: „*To je baš smiješno. Stvarno si me nasmijala!*“

3. Potičite učenje socijalnih i komunikacijskih vještina, ako je potrebno potražite stručnu pomoć psihologa.

4. Zapažajte pozitivne osobine, vrijednosti i sposobnosti vašeg djeteta i govorite mu ih.

5. Izbjegavajte vrijeđanje i etiketiranje vašeg djeteta ili djeteta koje je nasilno.

6. Razgovarajte o tome kako odgovoriti na zlostavljanje. Na primjer:

- Ne pokazuj da te zlostavljanje ljuti i uznemirava jer to „hrani“ zlostavljača.

- Ne reagiraj, ignoriraj zlostavljača, otiđi iz situacije. Ignoriranjem ostavljamo dojam da nas nije briga, a zbog toga na-

silnik može odustati od agresivnog ponašanja.

- Složi se sa zlostavljačem, kaži „*Imaš pravo*“, i otiđi.

- Uvijek budi u grupi s drugom djecom, ne osamljuj se.

- Ako trebaš bježati, uvijek bježi prema ljudima, a ne na osamu.

- Ne ulazi ni u kakve razgovore sa zlostavljačem.

7. Zajedno s djetetom možete smisliti i uvježbati različite reakcije: odlazak iz sukoba, zadržavanje u blizini („*na oku*“) učitelja ili brz odlazak po učitelja ako se nađe u problemu, odustajanje od druženja s nasilnim djetetom i traženje novih prijatelja, razni dovitljivi odgovori na zadirkivanje druge djece (npr. „*Stvarno si ga sad spustio!*“, „*Već mi dugo vremena nisi poklonio toliko pažnje*“, „*Hvala ti na mišljenju!*“ i sl.). Ovakvi odgovori mogu napadača zateći nespremnog, on ne zna kako bi reagirao te može odustati od daljnjeg zadirkivanja.

8. Proširite krug prijatelja i interese svog djeteta uključivanjem u aktivnosti koje utječu na samopouzdanje i otpornost, kao što su gluma i ples, sportske aktivnosti, borilačke vještine i sl. U nekoj interesnoj skupini djeca se mogu osjećati prihvaćeno, vrijedno i samopouzdanje, a to iskustvo im može pomoći i u boljem snalaženju u razredu.

Članak priredila:
Helena Timko, mag.psych.

МОЦНИ ПОЗНИ ДИЖДЖИ ПРИПРАЛИ ЖЕМ У СЛУНЕЧНІКУ И КУКУРИЦИ

После садзєня кукурици и слунечніку зявели ше и кус озбільнейши дижджи, та припдали жем на польох.

Припрана жем

Кукурица под скору

На польох дзе окончене вчаснейше садзєне, слунечніку ше удало преїсц збите верхне пасмо жеми док ише було мєгке и влажнейше. На польох дзе ше садзєло даскєльо дні пред дижджом приходзи до почєжкосцєх, бо слунечїк у фази зиходзєня наишол на

Защита од коровча

стварднутє верхне пасмо жеми, та пришло до несєднакого зиходзєня слунечніку. Покля ше слунечнік трапєл зоз тварду скору жеми, кукурица ше успишно виборєла бо ма иншаку клєчку котра ма кончисту форму и лєгчєйше виходзи на повєрхносц.

У вєкшини кукурицєх защита од коровча окончєна у фази по 3 лїсчєткє, бо ма наймєнши уплїв на кукурицу и нє застановєє ю у єї розвоєу.

Зоз параньом кукурици и слунечніку розбива ше скорє котра ше зявєла после дижджєх и зніщую ше коровча хтори ише остали. Найважнєйши задаток паранєя превитровїйованє повєрхового пасма и чуванє влаги у глїбших пасмох жеми, бо ше зоз параньом прєтаргую капилари у жеми и зопєра випарїйованє води, тє ше висушує лєм верхнє пасмо жеми. Прєпоручує ше перше паранє окончич кус глїбшє, 6-8 цм, док за другє плїтшє коло 4 цм, бо корєнь уж лєпшє розвїтї, тє ше у кукурици идзє до другого паранєя кєд ма од сєдєм до дзєвєц лїсчєа.

Паранє кукурици

Того року на слунечніку после длєгокого часу зявєла ше пламенєчєа. Бєз огляду хтори гїбрид отпорни на ню, а хтори нє, бо зараза пришла зоз нашєньом, а зарази одвїтовали влажни

Пламенєчєа слунечніку

условия после садзєня. Защиту можлївє окончич у случєю кєд слунечнік нє

Жатва

прєроснул, тє. покля трактор можє войсц до поля. На фотографїї видно рошлїну хтора на самим початку розвоєу заражєна и остала мала и жовта, а под лїсцєм бїла. Хора рошлїна нє можє дац урожай бо ма стерилни глєвкї, зараза на дзєпєдних польох коло 10%, так же нє будзє вєльє уплївовац на урожай.

Штрєдком юнїя започала жатва ярцєх, урожай мєши як прєшлого року прєто же вярї бул сушни пєриод кєд жита и ярци трєбали бєкорїц, а сушни пєриод нас потрафєл и у фази налїванєя зарна. Ярци зродзєли од 3 до 3,7 тонн по гольту, єст дзє зродзєло и вєцєй, алє кєд ше вицагнє прєсєк, того року бїдзє чєжко прєруцїц 4 тонн по гольту.

Ярєц того року посцїгнул цєну од коло 2 куни, док ше за жито ише нє знаю правї информациї.

Пошвїдкє после жатви ярцу приходзи и жито, хторє того року тїж нє будзє давац анї рєкордни урожай, анї квалїтєту, бо бї могло буц досц подлого зарна. З оглядом кєльє камєнєц того року направєл чкєди по цалєй Горватскєй, воздлуж и попрєйга, мамє щасцєа же нас камєнєц лєм часточно залапєл, та нє будзє мац вєльєкого уплїву на урожай кукурици и слунечніку, док у житєх часточно єст чкєди, алє то мож занєдзбац з оглядом же як могло буц. Така то индустрїя под отворєним нєбом, нашє же бїзмє одробєли шїцкє цє можємє, а урожай и квалїтєта буду такї якогє будзємє щєсцєа.

Антун Гарди

Мирослав Дудаш у своїм доме на Грабнику

Порозумиц живот єдного валала и його жительох не так єдноставно. Ту на нашей сримскей и славонскей ровніни кажди валал ма свойо особеносци котри твора його жителя и їх способ живота. Таки особеносци ма и наш руски валал Петровци.

Як и у векшини валалох, штрєдох валалу место дзе ше одвиваю шицки сущини збуваня за єдїцу, ту церква и єй активносци, култура, дуган, карчма, пошта, амбуланта, шицки институциї потребни за живот валала. Ту жительом шицко доступне, але заш лем живот ше одвива и у других улїцох валала, гоч яки мали вони були, тераз можебуц меней, бо половка хижох у валале празни, але у часох пред 60 або 70 роками у каждам куцику валала шицко варло од живота. Єдна з тих часцох Петровцох и наш Грабик, и його жителя. Главни улїци

ПЕТРОВСКИ ГРАБИК И ГРАБИЧАНЄ (I.)

були вше якошик резервовани за „богатши“ фамелиї, док ше штрєдня класа и фамелиї зоз мало жеми пред Другу шветову войну насельовали до побочних улїцох як цо Грабик, Шорик, Дола, Подкучниці. По Другей шветовой войны, кед земледїлству и статкарству кус рушело, а и велї почали робиц у фабрикох, таки розпорядок по маєтносци куспокус ше трацел. Часц валала, кед з напрума Вуковару сцигнеце до центру валала и помедзи два церкви скруцице на лїво, вола ше Грабик. Грабик од часох з конца Другей шветовой войны и нешка барз ше розликую, а о гевтим Грабнику яки бул и о його тедишнїх жительох побешедовал сом зоз, так повесц, найстаршим Грабичаньом котри на Грабнику народзени и на Грабнику препровадзел уж лем цо не 82 роки. То бачи Мирослав Дудаш Семанов. Бачи Мирчо, як го ми Петровчане воламе, народзени 19. 8. 1940. року на Грабнику у Петровцох, од оца Кирила и мацери Марї, у так повесц уж войновим року. По законченю войны, 1947. року, бачи Мирчо, теди як седемрочни хлапец руша до школи, до 1. класи.

Як ше здогадуєце тих часох?

Дзецинство нам було красне як и векшини дзецох на Грабику. Було нас вельо дзецох, та бависку не було конца. У школи нас у класи було коло 30, учели нас учительки Васка Зидарич и Вера Бесерминї, а були зме як и шицки дзеци непослухни и виводзели зме вшелїяки гунцутства, та зме часто и бити од учителькох були.

А як теди випатрал Грабик?

- Не було бетонски дражки ані асфалту, кед була дижджовна хвиля блата було кельо сцеш, а кед було сухо, праху було по цалей улїци. Мали зме и бару, там дзе бивали Саболово, та зме ше влєце купали, а вжїме зоз брадлох хтори були наскладани коло бари на залядзєну бару шлїзкали, а вечарами ше коло лампох шедзело бо електрики у валале ище не було.

- Кеди сцє до рукох вжали тамбурку?

- Там дзєшка кед ми було 9 або 10 роки вжал нас учитель Штефан Гудак учиц грац, шицких хтори мали смисла за музику. Було нас вельо, бул ту и мой брат Йовген, Яким Рускай, Йовген Тот, Провчи Янко, я грал приму. Хлапци грали, а дзвчата шпивали. Здогадуєм

ше Оленки Пап (Сабадошовей), Любки Дудаш, Любки Надь (Дороказийовой), а потим нас учиц превжал Владо Надь. Пошвидко, 1950. року, основане културне дружтво, та зме вец и там грали.

- Оженели сцє ше зоз Ганчу Оросову Лацканьову зоз Миклошевцох и мацє троїо дзеци.

- Гей, сина Томислава, дзивку Наталию и сина Дюру. Цали свой роботни вик препровадзел сом як параст, обраблял сом жем, тримал статок, ходзело ше на пияц... Справди ше вельо робело, але тамбуру з рукох сом не випуцал, окреме док зме були млади. Влєце, вечарами под лїпами, позберали зме ше там дзе бивал бачи Владо Дудашов Семанов, або пред Сабола и часто ше заграло, шпивало, а боме и затанцовало. Векшина Семанових були схопни музицаре, так повесц шицки грали: Дюра Дудаш, Силво Дудаш, Владо Дудаш, Михал Дудаш, а вец ту ище и Миронь Надь, Емил Рускай, хтори и барз крашне шпивал. Семаново були параста, але мали и ремесло, були муляре.

Томислав Рац

„БАЙКЕР“ СВОЙОГО ЧАСУ

Моторка то превозне средство на два, а ридше на три колеса. Роботна часц моторки ше состої зоз рама зоз корманьом и колесами, а погонска часц найчастейше бензинови мотор, винїмково електромотор. Перша моторка зоз мотором зоз нукашнїм згорїваньом направена у Штутгарту давного 1885. року. Перша моторка до наших крайох, точнейше до Загребу, сцигла 1902. року, а набавел ю Фердинанд Будицки, пионир автомобилизма, бициклизма и авиациї. Моторки ше мєняли, а нешка су розвити можебуц и до совершенства. Гевтих хтори их вожа нешка у каждодньовой бешеди часто наволуєме „байкере“.

По наменки моторка може буц спортска, теренска и за розвагу, а у нашим случаю на тей фотографії моторка виключно превозкове средство за одход на роботу.

Кед людзе зоз валалох, та так и зоз Петровцох, почали робиц у фабрики „Борово“, требало пойсц дажк на роботу. Ишло ше вшелїяк, а найлєпше було гевтим хтори мали власну превозку. Так ше и бачи Дюра Рагаїов зоз Петровцох на роботу роками вожел на своєй моторки.

Под час писаня тих шорикох дознали зме же ше бачи Дюра праве преселел до вичносци. Най тота фотография будзе ище єден спомин на ище єдного Руснака хтори свой хлеб зараблял чесно и вредно, и не було му чежко вожиц ше на моторки зоз Петровцох до Борова и назад. А вон теди ані не знал же бул „байкер“ свойого часу.

Лю. Гаргаї Дюра Рагаї на своєй моторки

ТА, ХТО БИ ТО ОБЛЕКОЛ?

ЦО ТО ВИСОКА МОДА, А ЦО КОНФЕКЦИЯ

Правило модней индустрії таке же кайда марка, кайди дизайнер ма предац гевто зоз чим ше представя на модней ревії. Логичне, бо би ані єден не прежил кед би шил лем непрактични шмати, окреме кед ше до огляду вежне кельо ше часу и пенезу утлуче до єдней ревії. Правда така же шицки гевти бизарни фалати облечива ані не законча у бутикох и тарговинских центрох. Та, чом ше вец указує облечиво котре ше не да ношиц и котре би, пове здрави розум, требало буц цалком непрофитабилне?

Перше мушиме знац же не кайди дизайнер бави тото бависко. Велька векшина ані не ма средства порихтац модну ревию, а и велі од гевтих хтори маю, бавя на сигурно и тримаю ше идейох за котри су прешвечени же ше предаю. Тоти модни марки очиглядно цилою на широку публику. То конфекційна мода.

З другого боку стої висока мода. Чудни крої, непрактични и на випатрунок неудолюбни фалати облечива хтори випатраю як кед би були зоз даякого филму науковей фантастики лебо зоз костюми зоз театру. Кед то костюм, чом ше зявює на модней писти, а кед є мода, чом ше не може ношиц?

Мода и облечиво не вше иста ствар. Кед би то було так и кед бизме патрели лем на практричносц, вец бизме шицки на роботу, на свадзби або на рандеву ишли у тренеркох и патикох. Заш лем,

моду одредзує дружтво и кайди раз кед ше облечаме, облечаме ше за других – бо зоз облечивом цошка маме повесц – чи зме богати, чи худобни, чи идземе робиц, чи одпочиваме, чи зме конзервативни, чи бунтовни. Тиж так, дизайнере хтори цошка маю за повесц моду претворюю до уметносци. Велі од ніх ше виражую так же зоз шматох правя прави уметніцки діла хтори ше можу поровнац зоз гевтима у музейох. Як цо даєдни скульптури и слики превельки за хижу, так и даєдни шмати не задумани за ношене.

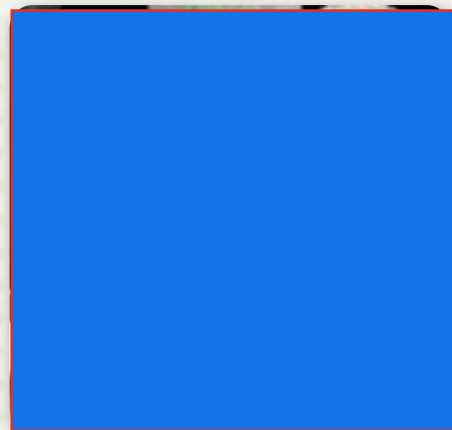

За приклад вежніме японску дизайнерку Реи Кавакубо: кед задумала тоту шмату, на розуме ей не бул обични фалат облечива. Вона нам понука скульптуру хтора як материял хаснує платно и човеково цело. Тото не лем чудна шмата, але модерна интерпретация Венери зоз Вилендорфу, єдного од найстарших и найпознатших уметніцких ділох. Як цо права Венера приказує „совершене“ женске цело, так Кавакубо зоз свою шмату дава коментар же ище

и нешка, вецей як 20 000 роки познейше, кайде себе дава за право повесц як би єдна жена або хлоп мали випатрац.

З другима словами, на модну ревию хтора понука непрактични шмати треба ше патриц як на уметніцку виставу. Модни ревії тирваю кратко и велі их не маю нагоду нацивиц, та ше вше медзи поволанима находза и новинаре хтори знаю „цо поета сцел повесц“ зоз шматами.

Друга, вироятно кус неяснєша причина прецо ше на ревіїох находза фалати облечива котри ше не мож ношиц праве прето же вони ані не задумани же би ше предали, але публики даваю тему, атмосферу и уметніцку позадину колекції. Таки шмати справди преїмирна верзия гевтого цо ше найдзе у бутику. Гевто цо ту важне то материяли, техніки и способ скраваня. Гевто цо увидзиме на такей ревії будзе далеко єдноставнейше кед же войдземе до дутяну, але тиж так идейно не будзе далеко од гевтого цо зме видзели. Гевто цо зме видзели на ревії облечол би тот хто люби ношиц тоту марку кед би пошалеє – або кед би го не було ганьба.

На концу, велі таки фалати облечива часто похасную як инспирация другим уметніком и дизайнером. На єден способ, кладзе ше основа за будуци тренди котри за даскельо роки сигурно випліваю на улічкох, лем кед ше даскелі шмели одважа облечиц их бо сцу повесц цошка нове.

Давид Морган

NK RUSIN PRVAK U OVOJ SEZONI

Od našeg zadnjeg broja puno se toga dogodilo, ali ono što je svakako najbitnije za napomenuti to je da je NK Rusin došao do željenog naslova prvaka u ovoj sezoni. Nastavili smo jako kako smo i krenuli u drugi dio natjecanja i rasli smo svi skupa, kako na terenu tako i izvan njega kao ekipa što je jako bitno u svakom sportu. Protivnici nisu imali rješenja za hitronogog Ždinjaka kao ni za Šarčevića koji je sve svoje šanse realizirao takvom lakoćom da je to bilo divota za gledat. Od zadnjeg broja kada smo vas izvještavali pa do kraja prvenstva, Rusin je došao do sedam visokih pobjeda i jednog neodlučenog rezultata protiv NK Mohova, kada smo već matematički osigurali prvo mjesto. Jedini poraz u ovoj godini došao je u, možemo to slobodno reći, utakmici sezone u kupu gdje smo ugostili HNK Vukovar 1991 na domaćem terenu. Ta utakmica brojala je preko 300 gledatelja u Mikluševcima koji su gledali kako njihovi igrači u 40. minuti vode puno jačeg

protivnika s čak 3 : 0. Ipak do kraja poluvremena primili smo gol za 3 : 1 i ostali s igračem manje što će se u konačnici pokazati kao nedovoljna prednost jer su gosti uspjeli preokrenuti susret u svoju korist i pobediti s 3 : 5. Nismo žalili previše zbog poraza jer smo znali da smo igrali protiv jedne odlične momčadi i zadali im velike probleme na putu do te pobjede. Na kraju prvenstva ostavili smo pratitelje na 13 bodova iza nas, a imali smo i najboljeg strijelca Šarčevića s 27 postignutih pogodaka u 11

utakmica. Poslije zadnjeg susreta bila je fešta koju su igrači Rusina zaslužili po svemu prikazanom u cijeloj sezoni. Treba tu svakako spomenuti, osim igrača, i trenera Baketu koji je svojim velikim nogometnim iskustvom sigurno pomogao da Rusin dođe do prvog mjesta. Isto tako, moramo pohvaliti našeg predsjednika Sabadoša i sve ljude koji su u bilo kojem smislu pomogli oko terena koji je uvijek bio besprijekoran, organiziranju utakmica, večera i najsitnijih detalja koje mnogi ne vide.

Navijači su također bili za svaku pohvalu jer su nas pratili u svakoj našoj utakmici i na tome im hvala. Kao što vidite, svi smo mi skupa bili jedna složna vojska u žutom i nadamo se da ćemo u idućoj sezoni ostati na broju kako bi ostvarili što bolji rezultat i u 2. žnl. U idućem broju izveštavat ćemo vas o pripremi igrača Rusina za sljedeću sezonu kao i o prinovima u prijelaznom roku.

Hrvoje Zagorac

ПОЛНІТИ БУНДАВКИ

Младу, не барз грубу бундавку очисциме од лупи, одрежемо конци и зоз ложку вистругаме магочки. Таку бундавку напoлнїме з млетим месом хторе порихтане як за сарму, на ню налєсєме води и увариме. На єдней варешки масци попражимо єдну на дробно пошекану цибульку. Кед цибулька мегка, до ней положиме добру варешку муки, та кед ше мука кус попражи, додаме на дробно нашеканого копрowego лїсца. Запражку даскельо раз премишаме и усипеме ю на бундавку. Кед шицко добре превре, сцагнеме з огня и кус пооцтуєме. Кед єдзене кладземе на стол, бундавку порежеме на колечка и посипеме зоз шметанку.

Марияна Джуджар

ПИТА З ВИШНЯМИ

Вимишаме 25 деки масла, гу ньому додаме 6 жовчки и 6 ложки цукру и шицко ише раз добре вимишаме. Додаме 28 деки муки, шнїг зоз 6 бильчкох, подзелїме цесто на два часци. Перше цесто розже-неме цо ценше и положиме до тепши. Преїг цеста положиме єдну килу нащикани вишнї. Вишнї посипеме з презлами, цукром и мелким по смаку. На вишнї положиме друге цесто, упечеме, горуце порежеме и посипеме з мелким цукром хторому зме додали ванилию.

Марияна Джуджар

